

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI

ERGENLERDE GELECEK BEKLENTİLERİ VE OKULA UYUM ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞENUR MAKAS

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ BETÜL DÜŞÜNCELİ

HAZİRAN 2020

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI

ERGENLERDE GELECEK BEKLENTİLERİ VE OKULA UYUM ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞENUR MAKAS

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ BETÜL DÜŞÜNCELİ

HAZİRAN 2020

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer alan tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Ayşenur Makas

ÖN SÖZ

Bugünün gençleri yarının yetişkinleri olan ergenlerin gelecekte beklenenleri ve ümitlerinin hepimiz için önemli bir yere sahiptir. Ergenlerin gelecekte beklenenlerine katkıda bulunmak, onlara uygun eğitim ortamını sunmak, yol göstermek biz yetişkinlere düşmektedir. Ergenlerin gelecek beklenenleri ve okula uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmayı Muş ilinde üç farklı okul türündeki ergenlerin katkılarıyla ve birçok kişinin emeğiyle gerçekleştirdim.

Öncelikle tez yazım sürecimde haftanın her günü ve saati ulaşabildiğim, beni destekleyen, motive eden, ilgi ve alakasını her zaman hissettiren kıymetli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Betül DÜŞÜNCELİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden yararlanma fırsatı bulduğum Prof. Dr. Mustafa KOÇ'a, tezimin gelişimine katkıda bulunan Doç. Dr. Eyüp ÇELİK'e ve Dr. Öğr. Üyesi Süleyman DEMİR'e çok teşekkür ediyorum.

Eğitime, okumaya, araştırmaya olan ilgisiyle ve çalışkanlığıyla beni kendisine hayran bırakan, eğitim hayatımın her döneminde beni destekleyen, akıl veren, verdiğim kararlara güvenip sonuçları ne olursa olsun arkamda duran, fedakârlığına minnettar olduğum, sevgisini her an hissettiğim, varlığına her gün şükrettiğim canım babam Ahmet Köksal COŞKUN'a; eğitim hayatımın sınav dönemlerinde yaşadığım stres ve kaygıyı benimle birlikte yaşayan, bana olan güvenini söz ve hareketleriyle hissettirip gönlümü ferahlatan, kıymetini kelimelere sığdıramadığım canım annem Tuba COŞKUN'a; tez yazım sürecimde her an yanımda olan, tüm sorularımı sabırla yanıtlayıp tezi bitirmem konusunda katkıda bulunan, hayatıma girdiği günden itibaren bana her konuda güvenip değer veren, sevgisiyle hayatımı güzelleştiren kıymetli eşim Samet MAKAS'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

ERGENLERİN GELECEK BEKLENTİLERİ VE OKULA UYUM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ayşenur MAKAS, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Betül DÜŞÜNCELİ

Sakarya Üniversitesi, 2020.

Bu araştırmada, ergenlerin gelecek beklentileri, okula uyumları bazı değişkenler (cinsiyet, okul türü, yaş, sınıf düzeyi, lise tercih sebebi, barınma şekli) açısından incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 651 ergenden oluşmaktadır. Ergen gelecek beklentileri ile ilgili veriler “Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği” (Tuncer, 2011), okula uyum ile ilgili veriler “Okula Uyum Ölçeği” (Durnalı, Filiz ve Aydın, 2018) ile toplanmıştır. Bazı değişkenlere (cinsiyet, okul türü, yaş, sınıf düzeyi, lise tercih sebebi, barınma şekli) ilişkin veriler araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır.

Araştırmanın hipotezleri doğrultusunda elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testleri uygulanmıştır. Ölçelerden elde edilen verilerin varsayımları karşılamaması nedeniyle parametrik olmayan yöntemlerden Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testleri kullanılmıştır. Araştırmanın hipotezleri doğrultusunda araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, ergen gelecek beklentilerinin tüm alt boyutları (iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam) ile okula uyum arasında düşük düzeyde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim boyutunda kızların puanlarının erkeklerin puanlarından daha yüksek olduğu, evlilik ve aile boyutunda ise erkeklerin puanlarının kızların puanlarından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentilerinin yaşa, sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$). Araştırmanın bir diğer sonucunda, ergenlerin okula uyum puanlarının cinsiyete, lise tercih sebebine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, yaşa, sınıf düzeyine, okul türüne, barınma şekline göre ise anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okula uyum, gelecek beklentileri, ergenlik, lise öğrencileri.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE FUTURE EXPECTATIONS OF ADOLESCENTS AND ADAPTATION OF SCHOOL

Ayşenur MAKAS, Master Thesis

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Betül DÜŞÜNCELİ

Sakarya University, 2020.

In this study, future expectations of adolescents is examined in terms of adaptation to school and some also (gender, school type, age, grade level, high school preference reason, type of accommodation). The sample of the present study consist of 651 adolescent.

Data related to expectations of adolescents were collected by “Future Expectations Scale for Adolescents” (Tuncer, 2011) and the data related to adaptation to school were collected by using “Adaptation of School Scale” (Durnalı, Filiz and Aydın, 2018). Other variables (gender, school type, age, grade level, high school preference reason, type of accommodation) were assessed through “Personal Information Questionnaire”, developed by the author.

In accordance with the hypotheses of the research, Kolmogorov-Smirnov and Shapiro Wilk normality tests were applied to determine whether the data obtained showed normal distribution. Since the data obtained from the measurements did not meet the assumptions, Kruskal Wallis and Mann Whitney U tests, which are non-parametric methods, were used. In accordance with the hypotheses of the research, the relational screening model was used in the research.

As a result of the research, a low positive level statistically significant relationship was found between all sub-dimensions of adolescent expectations (work and education, marriage and family, religion and society, health and life) and school compliance ($p < 0.05$). It was concluded that the future expectations of adolescent are scores of the girls higher than scores of boys terms of work and education, and the scores of the boys are higher than the scores of the girls in marriage and family dimensions. It was concluded that the future expectations in marriage and family dimensions differed statistically significant to age and grade level. ($p < 0.05$). In another result of the study, it was observed that adolescents' school adaptation scores showed a significant difference in terms of gender and high school preference reason,

and did not differ significantly according to age, grade level, school type, and type of accommodation.

Keywords: Adaptation to school, future expectations, adolescent, high school students.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iiv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	iix
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem durumu	1
1.2. Araştırmanın amacı ve önemi.....	3
1.3. Problem cümlesi	5
1.4. Alt problemler	5
1.5. Varsayımlar	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar	6
BÖLÜM II	7
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Beklenti.....	7
2.2. Gelecek beklentisi.....	7
2.2.1. Umutlu gelecek beklentisi	8
2.2.2. Umutsuz gelecek beklentisi	8
2.2.3. Gelecek beklentisini etkileyen faktörler	9
2.2.4. Ergen gelecek beklentileri ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar.....	10

2.2.5. Ergen gelecek beklentileri ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar	13
2.3. Uyum	15
2.3.1. Ergenlikte uyumsuzluk	16
2.3.2. Okula uyum	17
2.3.3. Okula uyum ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar	20
2.3.4. Okula uyum ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar	20
BÖLÜM III	22
YÖNTEM	22
3.1. Araştırmanın yöntemi	22
3.2. Araştırmanın çalışma grubu	23
3.3. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri	23
3.3.1. Kişisel bilgi formu	23
3.3.2. Ergen gelecek beklentileri ölçeği	24
3.3.3. Okula uyum ölçeği	24
3.4. Verilerin analizi	25
BÖLÜM IV	25
BULGULAR	25
4.1. Çalışma grubuna ilişkin bulgular	25
4.2. Problem cümlesine ilişkin bulgular	26
4.3. Alt problemlere ilişkin bulgular	28
BÖLÜM V	53
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	53
5.1. Sonuç ve tartışma	53
5.1.1. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile okula uyumuna ilişkin sonuçlar	53
5.1.2. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile cinsiyete ilişkin sonuçlar	56

5.1.3. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile yaşa ilişkin sonuçlar.....	58
5.1.4. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile sınıf düzeyine ilişkin sonuçlar	59
5.1.5. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile okul türüne ilişkin sonuçlar.....	60
5.1.6. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile lise tercih sebebine ilişkin sonuçlar	62
5.1.7. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile barınma şekline ilişkin sonuçlar	63
5.1.8. Ergenlerin okula uyumları ve cinsiyete ilişkin sonuçlar	64
5.1.9. Ergenlerin okula uyumları ve yaşa ilişkin sonuçlar.....	64
5.1.10. Ergenlerin okula uyumları ve sınıf düzeyine ilişkin sonuçlar	65
5.1.11. Ergenlerin okula uyumları ve okul türüne ilişkin sonuçlar	65
5.1.12. Ergenlerin okula uyumları ve lise tercih sebebine ilişkin sonuçlar	66
5.1.13. Ergenlerin okula uyumları ve barınma şekline ilişkin sonuçlar	67
5.2. Öneriler.....	67
5.2.1. Araştırmanın sonuçlarına dayalı öneriler	67
5.2.2. Gelecek araştırmalara öneriler.....	70
KAYNAKLAR.....	71
EKLER	83
ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ.....	87

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları ve Okula Uyum Puanları Puanlarının Normallik Testi Sonuçları.....	28
Tablo 2. Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları.....	29
Tablo 3. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyete Göre Normallik Testi Sonuçları.....	29
Tablo 4. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	31
Tablo 5. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Yaşa Göre Normallik Testi Sonuçları.....	32
Tablo 6. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Yaşa Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	33
Tablo 7. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Normallik Testi.....	34
Tablo 8. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	35
Tablo 9. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Okul Türüne Göre Normallik Testi Sonuçları.....	37
Tablo 10. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	38
Tablo 11. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Lise Tercih Sebebine Göre Normallik Testi Sonuçları.....	39
Tablo 12. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Lise Tercih Sebebine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	40
Tablo 13. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Barınma Şekline Göre Normallik Testi Sonuçları.....	42
Tablo 14. Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Barınma Şekline Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	44

Tablo 15. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Cinsiyete Göre Normallik Testi Sonuçları.....	45
Tablo 16. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Cinsiyete Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	45
Tablo 17. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Yaşa Göre Normallik Testi Sonuçları.....	46
Tablo 18. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Yaşa Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	46
Tablo 19. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Normallik Testi Sonuçları.....	47
Tablo 20. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	48
Tablo 21. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Okul Türüne Göre Normallik Testi Sonuçları.....	48
Tablo 22. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	49
Tablo 23. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Lise Tercih Sebebine Göre Normallik Testi Sonuçları.....	49
Tablo 24. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Lise Tercih Sebebine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	50
Tablo 25. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Barınma Şekline Göre Normallik Testi Sonuçları.....	51
Tablo 26. Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Barınma Şekline Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	52

SİMGELER VE KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve tanımlar ile ilgili araştırmalara yer verilecektir.

1.1. Problem durumu

Bireyler çocukluktan yaşlılığa kadar birçok gelişim sürecinden geçerler. Bu süreçler birbirinden farklı biyolojik ve fizyolojik özellikler gösterirler. Gelişim süreçleri özetle; bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık şeklinde sayılabilir. Bu gelişimsel dönemler içinde ergenlik dönemi gelişim psikolojisi açısından önemli bir yere sahiptir. Birey ergenlik döneminde; bedensel, cinsel, duygusal, ahlaki, sosyal, ruhsal, kişilik ve kimlik gelişimi gibi birçok açıdan gelişim göstermektedir. Bu durum da ergenlik döneminin önemini göstermektedir (Koç, 2004).

Çocukluk çağından ergenlik çağına geçerken hormonlarda olan değişimlerle birlikte bireyler fiziksel ve fizyolojik değişimler yaşarlar. Bu fiziksel ve fizyolojik değişimlerle beraber bireylerde duygusal iniş çıkışlar görülür. Bazen kızgın, bazen mutlu, bazen üzgün olurlar ve bu değişimler çok hızlı gerçekleşebilir. Fakat ergenlik çağına meydana gelen bu değişimlerle baş ederken aynı zamanda duygusal, sosyal ve bilişsel açıdan olgunlaşırlar (Türnüklü ve Şahin, 2004).

Bu dönemde ergenlerin fiziksel değişimleri ile birlikte fiziksel görünüşlerine önem verme artmaktadır. Fiziksel gelişmeler bazı ergenlerde erken bazı ergenlerde ise geç bir zamanda olsa da tüm ergenler bu değişimi er ya da geç yaşamaktadır. Fiziksel değişimlerle beraber hormonlarda ve beynin kimyasında da bazı değişiklikler olur. Bu ortaya çıkan değişikliklerle beraber akran baskısı, ebeveynlerle ergen arasında oluşan çatışmalar, duygusal dalgalanmalar, bağımsızlık kazanma çabası ve üst öğrenime geçme sınavlarına hazırlanma süreci ve zorluk derecesi artan okul dersleri ergenler üzerinde baskı oluşturmaktadır. Ergenler hayatlarının bu döneminde bağımsızlık kazanma ve kimliklerini keşfetme yolunda çok zorlu bir zamandan geçerler. Hayata uyum sağlamaya çalışırken ve hayatlarını nasıl yönlendireceklerine karar verirken büyük bir mücadele içine girerler (Gül ve Güneş, 2009). Özetle, bireyin başta fiziksel gelişim ve değişimi olmakla birlikte yaşamının bu evresinde

birçok yönden gelişim ve değişime uğraması ve yaşamının bundan sonraki evreleri de bu dönemde sağlanan gelişimlere büyük oranda bağlı olması nedeniyle ergenlik döneminin bireyin yaşamında çok önemli bir evre olduğu söylenebilir.

Ergenler bu fiziksel değişimlerin yanı sıra çevreye uyum sağlamaya ve hayatlarına bir yön vermeye çalışırken kimliklerini de keşfetmeye başlarlar. Kimlik keşfetme sürecinde ergenler çevrelerini izlerler. Çevrelerindeki insanların davranışları, doğruları, söylemleri ergenlerin kendilerini sorgulamaya yönlendirir. Kendi kimliklerini, yaşantılarını, duygu ve düşüncelerini sorgularlar. Ergenlerin çevreleriyle uyumlu olmayan duygu ve düşünceleri, ergenlerde kimlik ve rol karmaşasına neden olur (Kulaksızoğlu, 2004). Kendi kimlik ve rolünü bulmaya çalışan ergenler, kendilerine gelecekte ulaşmak istedikleri hedefler belirlerler. Bu hedefler ergenlerin gelecekte beklediklerini de ifade etmektedir. Gelecek beklentisi bireylerin gelecekte toplumsal hayattan beklentileri ve gelecekte kiminle, nerede, nasıl bir hayat beklediğini ifade etmektedir (İkizoğlu, ve Gökçearslan Çiftçi, 2007). Ergenin geleceğe dair beklentileri hayatın birçok alanını kapsar niteliktedir. Geleceğe yönelik beklentiler aynı zamanda bireyin geleceğe yönelik hedeflere ulaşmak için hayata yönelik motivesinin de artmasını sağlar. Fakat geleceğe yönelik beklentileri olumlu veya olumsuz etkileyen birçok etken vardır. Bu etkenleri aile, okul, arkadaş çevresi, sosyal ilişkiler, sosyoekonomik düzey vb. şeklinde sayılmaktadır (Aylar, 2012).

Ergenler geleceğe yönelik hedefler belirlerken aile önemli bir yere sahiptir. Ailenin gelir düzeyi, kültürel düzeyi, ebeveynlerin birlikte veya ayrı yaşaması, ebeveynlerin hayatta olup olmaması, kardeş sayısı, ebeveynlerin eğitim düzeyi, ebeveynlerin çocuklarına karşı olan davranışları gibi etkenler bireyin geleceğe yönelik hedeflerini olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir (Buyruk, 2009). Bireyin ilk sosyal çevresi ailesidir. Ardından okula başlama ile birlikte birey arkadaş çevresi edinir ve sosyalleşmeye başlamış olur. Ergenlik döneminde ise arkadaş edinme davranışı üst düzeye çıkar. Ailenin otorite figürü olduğu ergenlik döneminde, arkadaş çevresi birey için daha eşit ve sosyalleşmeye açık bir ortam oluşturur. Vaktinin büyük bir kısmını okulda geçiren birey için okul ortamı önemli bir sosyal ortamdır (Akıncı Gökdal, 2019). Bireyin gelecek beklentilerini etkileyen önemli unsurlardan biri, bireyin önemli bir sosyal ortamı olan okul olduğu için, bireyin okula uyumu gelecek beklentilerini de olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir. Bu bağlamda, ergenlerin gelecek beklentileri ile ilgili yapılacak önleyici çalışmalarda ele alınacak faktörlerden biri de okula uyum olabilir.

Bireyin okulda geçirdiği süre içinde okulda uyumlu davranışlar göstermesi birey için çok önemlidir. İşbirlikçi davranışlar göstermesi, okul kurallarına uyması, arkadaş edinmesi ve sosyal ilişkilerini geliştirmesi, grup etkinliklerinde yer alması okula uyumu ile ilişkilidir (Önder ve Gülay, 2007). Anne ve babaların bireye karşı tutum ve davranışları bireyin okula uyumunu etkilemektedir. Anne ve babaların tutumları bireylerin karakterlerine yansımakta ve okula uyum sürecinde pozitif veya negatif yönde etki etmektedir (Ceyhan, 2000; akt. Arabacıoğlu, 2019). Diğer yandan, okul iklimi dikkatte alındığında, öğrencilerin yaşam doyumu için okul ikliminin çok önemli bir yordayıcı olduğu belirtilmektedir (Lázaro-Visa, Palomera, Briones, Fernández-Fuertes ve Fernández-Rouco, 2019). Okul ikliminin olumlu olması durumunda okula uyumun da artacağı ve dolayısıyla öğrencinin yaşam doyumunun da artacağı söylenebilir.

1.2. Araştırmanın amacı ve önemi

Ergenlerin ruh sağlığını etkileyen değişkenlerden biri de gelecek beklentileri olabilir. Alanyazında, psikolojik dayanıklılığı yüksek olan ergenlerin gelecek beklentilerinin de yüksek olduğu belirtilmektedir (Aktaş, 2016). Bir diğer araştırmada ise, çocukluk çağı örselenme yaşantılarına sahip olan ergenlerin gelecek beklentilerinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür (Savcı, 2016). Bu araştırmalardan hareketle, gelecek beklentilerinin ruh sağlığının önemli bir göstergesi olduğu ve bu beklentilere etki eden faktörlerin araştırılması ruh sağlığı alanı için önemli olduğu ifade edilebilir.

Geleceğe yönelik oluşturulan hedefler ergenlik döneminde başlar ve yetişkinlik dönemini büyük oranda etkiler. Dünya nüfusunun 1.8 milyarını 10-24 yaşlar arasındaki gençler oluşturmaktadır. Türkiye’de ise 76,6 milyon insanın 19 milyonunu gençler oluşturmaktadır. Bu durum Türkiye nüfusunun %25’ini genç bireylerin oluşturduğunu göstermektedir. Bu oran ile Türkiye Avrupa ülkeleri arasında en genç nüfuslu ülke olarak yerini almaktadır. Bu gençlerden 15-24 aralığında bulunanların %20’si iş aramasına göre özellikle ergenlik çağındaki bireylerin gelecek kaygısı ve mesleki endişe yaşadığı söylenebilir (Türkon, 2019). Bu nedenle ülkemizdeki ergenlerin gelecek kaygısını azaltıcı etmenlerden biri olabilecek gelecek beklentilerinin olumlu olması onların ruh sağlığını koruması açısından önemli olarak ifade edilebilir.

Ergenlerin, yetişkinliğe geçiş sürecinde biyolojik ve psikolojik özellikleri değişme gösterirken, bununla birlikte psikolojik sorunlar yaşayabilmekte ve gelecek beklentilerini

olumsuz etkileyebilmektedir. Sosyal çevresinden yeterli düzeyde sosyal destek alabilen ergenlerin ruh sağlığı olumlu olmaktadır. (Dursun, Özkan ve Körler Başkaya, 2019). Diğer yandan, öğrencilerin gelecek beklentileri üzerinde aile ve okula ilişkin değişkenlerin etkili olduğu belirtilmektedir (Baş, 2019). Bundan hareketle, ergenlerin gelecek beklentileri için sosyal destek sistemlerinin yeterli düzeyde olması onların psikolojik sorunlara karşı daha dayanıklı olacağı anlamına gelmektedir.

Çocukluktaki olumsuz deneyimler ve okula devamlılık ile ilgili kötümser gelecek beklentileri gençler arasında sorunlu davranışlar için belirlenmiş risk faktörleri olarak belirtilmektedir (Brumley, Jaffee ve Brumley, 2017). Diğer yandan, geleceğe yönelik pozitif beklentilerin suç işleme oranını azalttığı ve okul başarısını artırdığı görülmektedir (Mahler, Fine, Frick, Steinberg ve Cauffman, 2018). Diğer bir çalışmada ise, şiddet kurbanı olanların gelecek beklentilerinin düştüğü ifade edilmektedir (Daigle, Hoffman ve Johnson, 2018). Bu bağlamda, okula giden bir ergenin şiddet görmesinin gelecek beklentilerini olumsuz yönde etkilemesi, okul başarısının düşmesi ve suça yönelimlerini de artırması nedeniyle ergenlerin okula yönelik uyumlarının artması hem bu olumsuz durumları önlemesi hem de gelecek beklentilerini artırması açısından önemli olabilir.

Uyum, insanın kendisi ve çevresiyle iyi ilişkiler oluşturabilmesi ve bu ilişkileri devam ettirebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (MEB Gençlerde Uyum Problemleri, 2011, s. 3). Bu tanımdan hareketle ergenin okul ortamında arkadaşları ve öğretmenleriyle iyi ilişkiler kurabilmesi ve bu ilişkileri sürdürebilmesi okula uyumu anlamına gelmektedir. Ergenlik dönemi gelişim özellikleri dikkate alındığında ergenin rol modelinin akranlarının olduğu ve bunlarla iyi ilişkiler kurması okula uyumunu artırıcı bir etken olduğu söylenebilir. Ege'nin (2018) yaptığı çalışmada, okula ilişkin sorun yaşayan ergenlerin, sorun yaşamayan ergenlere göre gelecek beklentilerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Ergenin okula uyumunun yüksek olması gelecek beklentisini de etkileyeceği için bu iki kavram arasındaki ilişkinin incelenmesi alanyazın için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada ergenlerin gelecek beklentileri ile okula uyumları arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır.

1.3. Problem cümlesi

Araştırmanın genel amacı ergenlerin gelecek beklentileri ile okula uyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu bağlamda, gelecek beklentileri ölçeğinin alt boyutları olan iş ve

eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile okula uyumları arasındaki ilişki ve bunların çeşitli değişkenlere göre (cinsiyet, okul türü, yaş, sınıf düzeyi, lise tercih sebebi, barınma şekli) inceleme konusu yapılmıştır.

1.4. Alt problemler

1. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları lise tercih sebebine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları barınma şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Ergenlerin okula uyumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Ergenlerin okula uyumları yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Ergenlerin okula uyumları sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. Ergenlerin okula uyumları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
11. Ergenlerin okula uyumları lise tercih sebebine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
12. Ergenlerin okula uyumları barınma şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.5. Varsayımlar

1. Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği ve Okula Uyum Ölçeği uygulanan her bir ergen kendi durumunu yansıtacak şekilde objektif ve doğru şekilde cevap vermiştir.
2. Araştırmaya katılan ergenler, çalışma evrenini temsil edici niteliktedir.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2018-2019 Eğitim- Öğretim yılında, Muş il merkezi ve Muş ili Korkut ilçesinden belirlenen üç farklı ortaöğretim kurumundaki (Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi) ergenlerden toplanan 651 veri ile sınırlıdır.
2. Toplanan veriler ölçme araçlarındaki maddelerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Gelecek Beklentileri: Bireylerin gelecekle ilgili düşünce ve kaygılarını içeren bilişsel haritalardır (Şimşek, 2012).

Uyum: Çocuğun kişisel özellikleri ile öz-benliğinin çevresiyle dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu dengeli ilişkiyi sürdürebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Doğan, Kelleci, Sabancıoğulları ve Aydın, 2008).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Beklenti

Beklenti; bireyin, belli şartlar ve durumların alacağı biçimler veya kendisinden beklenenler hakkındaki öngörüsü olarak ifade edilir. Türkçe Sözlük'te 'Gerçekleşmesi beklenen şey' şeklinde ifade edilir (TDK, t.y.). Beklenti tanımının içinde inanç ve öngörü kavramlarının öne çıktığı görülmektedir. Bu durum dikkate alındığında, beklenti kavramının gelecekte yaşanacakların tahmini olmasından ziyade, geleceğe dair kuvvetli bir inanç olduğu anlaşılmaktadır (Özçakmak ve Köroğlu, 2015).

Beklenti kuramı Edward Chane Tolman tarafından geliştirilmiştir. Beklenti kuramı, bireyin hedefine ulaşmak için davranışlarını şekillendireceğini ve değişen durumları dikkate alarak davranış geliştireceğini ifade etmektedir (Senemoğlu, 2013:216).

2.2. Gelecek beklentisi

Zaman kavramı; bir işin, bir oluşun içinde geçtiği veya geçmekte olduğu süre, vakit olarak tanımlanmaktadır (TDK, t.y.). Bireyin yaşantılarını anlamlandırmada farklı zaman perspektifleri önemlidir. Bunlar şimdi, geçmiş ve gelecek olarak bilinen zaman çerçeveleridir (Zimbardo ve Boyd, 2015). Gelecek zaman, kişiden kişiye algılamalarda değişiklikler içeren öznel bir yapıya sahiptir. Bireylerin geleceğe yönelik bu algısal farklılıkları kısa zaman ve uzun zaman algısına sahip olmaları şeklinde görülmektedir. Uzun zaman algısına sahip bireylerin geleceğe yönelik amaçlarını belirlerken daha fazla amaç belirledikleri ve daha uzun süreli amaçlara sahip oldukları ifade edilmektedir (Avcı ve Erden, 2009).

Gelecek beklentisi bireylerin gelecekte toplumsal hayattan beklentileri ve gelecekte kiminle, nerede, nasıl bir hayat beklediğini ifade etmektedir (İkizoğlu, Gödek, Gökçearsan Çiftçi, 2007). Gelecek beklentileri bireyin içinde bulunduğu zamanı ve gelecek yaşamını etkiler. Geçmiş deneyimler kişinin gelecekte olan beklentilerine göre değişmektedir. Geçmiş deneyimlerin olumlu olması kişinin hem içinde bulunduğu dönemde sorumluluklarını

başarılı bir şekilde gerçekleştirmesine hem de geleceğe yönelik beklentilerini artırarak gelecek yaşamında daha yüksek performans göstermelerine katkı sağlamaktadır (Tuncer, 2011). Bireylerin gelecekte beklenenleri ve bu beklentilerine karşı olumlu bakış açıları geleceğe dair olan hedefleri için sorumluluklarını yerine getirmelerine ve yaşamdan zevk almalarına yardımcı olur. Bu noktada bireylerin geleceğe olumlu bakmaları toplum için büyük bir öneme sahiptir (Yavuzer, Demir, Meşeci ve Sertelin, 2005). Gelecek beklentileri bireylerin bakış açılarına göre değişebilir. Bazı bireylerin gelecek beklentileri umutlu iken bazı bireylerin gelecek beklentileri umutsuz olabilir. Umutlu ve umutsuz gelecek beklentisi kavramları aşağıda açıklanacaktır.

2.2.1. Umutlu gelecek beklentisi

Umut kelime anlamı olarak, ummaktan doğan duygu olarak tanımlanır (TDK, t.y.). Bireylerin geleceğe olumlu bakmaları, bireylere karşılaşılabilecekleri olumsuz olaylarla baş edebilme gücü verir (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008). Toplumların gelişmesinin en önemli kaynağı olan gençlerin gelecek beklentileri ve bu gelecek beklentilerine yönelik umutlu olmaları hem gençlerin ruh sağlığını hem de yaşadıkları hayattan memnun olma seviyelerini olumlu etkileyebilir. Bu durum da toplumun değişimini olumlu yönde etkileyebilir (Yavuzer ve diğerleri, 2005). Şimşek'in (2012) Güneydoğu bölgesindeki lise öğrenimi görenlerle yaptığı bir araştırmada ergenlerin en çok 'kişisel ve mesleki gelecek' konusunda gelecekte umutlu olduğu tespit edilmiştir.

2.2.2. Umutsuz gelecek beklentisi

Umutsuzluk, bireyin gelecekte karşısına çıkacak durumların olumlu olmak yerine olumsuz olacağı yönündeki algısıdır (Dilbaz ve Seber, 1993). Başka bir ifadeyle umutsuzluk; bireylerin, yaşantılarında karşılarına çıkacak olan problemleri aşamayacaklarını ve devamlı başarısız olacaklarını düşünmeleri, yaşantılarını gerçekçi anlamlarından uzak değerlendirmeleri olarak ifade edilebilir (Beck, 1963; akt. Hamarta ve diğerleri, 2001). Umutsuz gelecek beklentisine sebep olan birçok etken olabilir. Sosyo ekonomik seviyesi düşük olan ailelerde yetişen ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Bir diğer neden olarak sınıf başarısı gösterilebilir. Sınıf başarısı düşüğe ergenlerin geleceğe yönelik umutsuzluk düzeylerinin arttığı görülmüştür (Tümekaya, 2005). Çalışmak zorunda olan ergenlerle yapılan araştırmada çalışma koşullarından ve kazancından

memnun olma durumunun umutsuzluk düzeyini etkilediği görülmüştür (İkizoğlu, Dölek ve Çiftçi, 2007).

2.2.3. Gelecek beklentisini etkileyen faktörler

Geleceği düşünmek gündelik davranışları motive ettiği gibi seçimleri, kararları ve gelecekteki faaliyetleride etkilediği için gelecek beklentileri ergenlikte sağlıklı gelişim için önemli bir koruyucu faktördür (Verdugo ve Sánchez-Sandoval, 2018). Yapılan araştırmalar ergenlerin geleceğe yönelik ekonomik ve mesleki, eğitim, aile kurma, sağlık ve topluma yönelik beklentilere sahip olduğunu göstermektedir (Ege, 2018). Bunu destekler nitelikte, ergenlerin gelecek beklentilerinin genellikle mezun olmak, herhangi bir işte başarılı olmak, sevgili edinmek, evlenmek olduğu görülmüştür (Şimşek, 2011). Psikopatolojik sorunları olan (duygusal ve davranışsal sorunlar) ergenlerin ise gelecek beklentilerinin diğer ergenlere göre düşük olduğu görülmüştür (Verdugo ve Sánchez-Sandoval, 2018).

Ailelerin ekonomik gücü ergenlerin gelecek beklentilerini olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir (Tuncer, 2011). Düşük ekonomik gelire sahip ailelerde yetişen ergenlerin gelecek beklentilerinin, ekonomik geliri yüksek olan ailelerde yetişen ergenlere göre daha düşük olduğu görülmüştür (Tümekaya, 2005). Ergenlerin *anne ve baba eğitim düzeyinin* düşük olması ve *eğitim için gerekli olan maddi kaynakların yetersiz olması* geleceğe yönelik umutsuzluk düzeylerini artırdığı tespit edilmiştir (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008). Aynı şekilde *ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması* ve babanın çalışmıyor olması ergenlerin gelecek beklentilerini olumsuz etkilediği görülmüştür (Tümekaya, 2005). Bunlardan hareketle aile yapısının ergenin gelecek beklentilerini ve ilgilerini şekillendirdiği görülmektedir (Şimşek, 2011). Buna benzer olarak ebeveyn tutumları da ergen gelecek beklentilerini etkilemektedir. Destekleyici ve hoşgörülü tutum ile koruyucu tutumda olan ebeveyne sahip ergenlerin, dengesiz ve kararsız tutum gösteren ebeveyni olan ergenlere göre gelecek beklentilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Baş ve Altun, 2020). Ayrıca Tuncer (2011) ebeveyni hoşgörülü, saygılı, anlayışlı olan ergenlerin geleceğe daha olumlu bakacağını ifade etmektedir.

Ergenin okula bağlılığı arttıkça gelecek beklentilerinin de olumlu yönde şekillendiği görülmektedir (Baş ve Altun, 2020). Gelecekteki beklentilerin ve öz-yeterliliğin okula ait olma duygusunun önemli yordayıcıları olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ders başarısının düşük olması ergen gelecek beklentilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Çelikel ve Erkorkmaz,

2008). Bundan hareketle, lise öğrencilerinin geleceğe yönelik beklentileri ve öz-yeterlikleri arttıkça, okula ait olma duygusunun arttığı söylenebilir (Atabey, 2020).

Ergenlerin *amaç ve umut düzeyleri* ne kadar yüksek olursa, olumlu gelecek beklentileri de o kadar çok olmaktadır (Stoddard ve Pierce, 2015). Buna göre ergenlerin gelecek beklentilerini etkileyen faktörler arasında amaç ve umut kavramlarının da yer aldığı görülmektedir. Ayrıca ergenlerin geleceğe yönelik iyimser beklentilerinin düzeyi yüksekse riskli cinsel davranışlarının az olduğu belirtilmektedir (Knowles, Rinehart, Steinberg, Frick ve Cauffman, 2019).

Ergenlerin buldukları mahallenin kaliteli olarak algılanması, ergenlerin gelecek beklentilerini etkilediği belirtilmektedir (Mello ve Swanson, 2007). Mahallesindeki toplu etkinliklere katılımın ergenlerin geleceğe yönelik beklentilerini artırarak daha düşük zorbalık düzeyine indirdiği ve güçlü sosyal ilişkilerin ergenlerin olumlu bir gelecek algısını arttırdığı belirtilmektedir (Schmidt, Pierce ve Stoddard, 2016). Bu bağlamda, ergenlerin gelecek beklentilerini etkileyen faktörler arasında mahallesindeki *topluluk etkinliklerine katılım ve güçlü sosyal ilişkileri* de belirtilebilir.

Ergenlik döneminde *dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu belirtileri* daha fazla olanların, çeşitli yaşam alanlarında gelecekteki olumsuz beklentiler için bir riske sahip olduğu belirtilmektedir (Stickley, Kuposov, Kamio, Takahashi, Koyanagi, Inoue,... Ruchkin, 2019). Buna göre dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ergenlerin gelecek beklentilerini etkileyen bir faktördür.

Ayrıca ergenlerin gelecek beklentilerini öznel iyi oluş (Eryılmaz, 2011) ve öğrenim gördükleri lise türünün (Uluçay, Özpolat, İşgör ve Taşkesen, 2014) de etkilediği görülmektedir. Ayrıca çok sayıda stresli yaşam olaylarına maruz kalan ergenler için, ebeveyn denetimi onların gelecek beklentileri için aracı bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Cunningham, Mars ve Burns, 2012).

2.2.4. Ergen gelecek beklentileri ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar

Yapılan literatür araştırmasında ergen gelecek beklentileri ile ilgili yurt içinde yapılmış çeşitli araştırmalara yer verilmiştir. Araştırmalar sıralanırken kronolojik sıra dikkate alınarak, mevcut araştırma ile benzer değişkenleri inceleyen araştırmalara yer verilmeye çalışılmıştır. Ege’nin (2018) ergenlerin sorunları ve algıladıkları sosyal desteğin gelecek beklentilerine etkisini incelediği araştırmada, Ankara ili Altındağ ilçesinde lise öğrenimi

gören 397 ergen ile çalışmıştır. Ergenlerin geleceğe yönelik beklentilerinin en fazla meslek edinme ve eğitim konusunda olduğu, aile ve okula yönelik sorun yaşayan ergenlerin, sorun yaşamayan ergenlere göre gelecek beklentilerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Sosyal destek arttıkça ergenlerin gelecek beklentilerinin de arttığı bulunmuştur. Ayrıca umutlu gelecek beklentilerine sahip olan ergenlerin gelecek beklentilerinin yüksek olduğu, umutsuz gelecek beklentisine sahip olanların ise gelecek beklentilerinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Savcı (2016), çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile gelecek beklentileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada Elazığ il merkezinde öğrenim görmekte olan 408 lise öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırmada 'Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Kısa Formu', 'Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği' ve 'Kişisel Bilgi Formu' veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının gelecek beklentileri ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde negatif ilişkili olduğu görülmüştür.

Aktaş'ın (2016) psikolojik dayanıklılık ile gelecek beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı çalışmada 1278 lise öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerin psikolojik dayanıklılık ve gelecek beklentileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Deviren (2016) kırsal bölge şartlarında yaşayan gençliğin yaşam memnuniyetleri ve gelecek beklentilerini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada; Tokat il merkezine bağlı köylerde yaşayan 15-24 yaş arası 200 kişi ile yüz yüze görüşülerek araştırma verilerini toplamıştır. Gelecek beklentisi, sosyo-demografik değişkenler ve yaşam memnuniyeti değişkenlerini dikkate almıştır. Yaptığı çalışmada ergenlerin geleceklerini en fazla güvence altına alacağını düşündüğü üç faktörün; meslek edinme, eğitim ve sigortalı olmak olduğu saptanmıştır.

Topaktaş (2015) ergenlerde algılanan sosyal desteğin gelecek beklentileri ve ruhsal belirti düzeyleri ile ilişkisini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada Samsun ili İlkadım ilçesindeki 12-18 yaş aralığında bulunan 688 ergenle çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre; ergen gelecek beklentileri ölçeğinden olumsuz sonuç alanların daha fazla sigara ve alkol kullandığını saptamıştır. Ayrıca algılanan sosyal desteğin ergen gelecek beklentilerini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Şen (2015) ergenlerin sahip oldukları değerler ile gelecek beklentileri ve madde bağımlılığından korunma öz-yeterliliği arasındaki yordayıcı nitelikleri incelediği

araştırmada, Konya il merkezinde öğrenim görmekte olan 670 lise öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre; ergenlerin sahip olduğu değerlerin madde bağımlılığından korunma öz-yeterliği ve gelecek beklentileri üzerinde doğrudan etkileri olduğunu ve gelecek beklentilerinin madde bağımlılığından korunma öz-yeterliği üzerinde doğrudan etkisi olduğunu saptanmıştır.

Uluçay, Özpolat, İşgör ve Taşkesen'in (2014) lise öğrencilerinin gelecek beklentileri üzerine yaptıkları araştırmada 926 lise öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda okul türüne göre ergenlerin gelecek beklentilerinde anlamlı fark bulunmuştur. Gelecek beklentilerine göre en yüksek gelecek beklentilerine sahip olan ve en az gelecek beklentilerine sahip olan liseler sıralandığında, en yüksek gelecek beklentilerine sahip okul türünün Spor Lisesi, en düşük gelecek beklentilerine sahip okul türünün Güzel Sanatlar Lisesi olduğu görülmüştür.

Şimşek (2012) Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ve gelecek beklentilerini etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yaptığı araştırmada, Güneydoğu Anadolu bölgesinde öğrenim gören 1106 öğrenci ile çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre, lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin alt boyutlarından kişisel ve mesleki gelecek, eğitsel gelecek, ekonomik gelecek ve sosyal gelecek boyutlarındaki beklentilerinin genel olarak ortanın üstü düzeyde olduğu görülmüştür. Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri cinsiyete, lise türüne, akademik başarılarına, ebeveyn eğitim düzeyine, baba mesleğine, ailenin gelir düzeyine, kardeş sayısına, okul öncesi eğitim almış olma durumuna göre ve evde konuşulan dile göre farklılaşmaktadır.

Eryılmaz'ın (2011) ergen öznel iyi oluşu ile olumlu gelecek beklentisi arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, Ankara ili Keçiören ilçesinde lise öğrenimi gören 233 ergen ile çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre, ergenlerin öznel iyi oluşları ile geleceğe yönelik olumlu beklentileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Bayaoğlu ve Puruşcuoğlu (2010) yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin gelecek beklentileri ve sosyal destek algılarının incelendiği araştırmada Ankara ilinde yaşayan, korunmaya muhtaç 13-18 yaş aralığındaki 81 ergenle çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin gelecek beklentilerinin en çok eğitim, iş ve ekonomik konularla ilgili olduğu görülmüştür. Sosyal destek en çok yakın arkadaşlarından ve öğretmenlerinden aldıkları ve kız ergenlerin algıladıkları sosyal desteğin erkek ergenlerin algıladıkları sosyal destekten yüksek olduğu saptanmıştır.

Buyruk (2009) ailenin sosyo-ekonomik yapısının meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentisine etkisi üzerine yapılan araştırmada İstanbul ilinde çeşitli meslek liselerinde öğrenim gören 460 ergen ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin mezuniyet sonrası gelecek beklentilerinin ailenin mesleği, ailenin ekonomik durumu, ailenin eğitimi gibi faktörlerin etkili olabileceği görülmüştür.

İkizoğlu ve diğerleri (2007), çalışan çocukların sorunları ve geleceğe ilişkin beklentilerini araştırmak amacıyla Ankara ilinde yaşayan 14-18 yaş aralığında bulunan 125 erkekle çalışmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, çocukların umutsuzluk puanlarının özellikle kazancı yeterli bulma durumu ile çalışma koşullarından memnun olma durumunun, çocukların geleceğe ilişkin umutlu beklentileri düzeylerine etkisinin olduğu görülmüştür.

2.2.5. Ergen gelecek beklentileri ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar

Aşağıda, ergen gelecek beklentileri ile ilgili yurtdışında yapılmış çeşitli araştırmalara yer verilmiştir. Araştırmalar sıralanırken kronolojik sıra dikkate alınarak, mevcut araştırma ile benzer değişkenleri inceleyen araştırmalara yer verilmeye çalışılmıştır. Gelecek beklentileri ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar incelendiğinde, gelecek beklentilerinin ergenlerin madde kullanımı ve suça katılımları üzerinde önemli etkilerinin olduğu, düşük düzeydeki pozitif gelecek beklentilerinin artan madde kullanımı ve suça katılımı yordadığı belirtilmektedir (Prince, Epstein, Nurius, Gorman-Smith ve Henry, 2019).

Verdugo, Freire ve Sanchez-Sandoval'ın (2018) yaptıkları çalışmada, İspanyol ve Portekizli ergenlerin olumlu benlik algıları (benlik saygısı, yaşam doyumu ve benlik etkinliği) ile gelecek beklentileri arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Araştırmaya yaşları 12-16 arasında olan 534 ergen katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, öz-algılamının gelecek beklentileri için yordayıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Schmidt, Pierce ve Stoddard'ın (2016) yaptıkları çalışmada mahalle toplu etkinliği ile zorbalık yapma arasındaki ilişkiyi incelemek ve gelecek beklentilerinin bu ilişkiye aracılık edip etmediğini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmaya 7. sınıfa giden 196 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, güçlü sosyal ilişkilerin ergenlerin olumlu bir gelecek beklentisini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Loeb, Hassel ve Allen (2015) yaptıkları araştırmada, ergen sosyal beklentilerinin kendini gerçekleştiren bir kehanet olduğu hipotezini test etmişlerdir. Araştırmaya yaşları 13-25 arasında olan 184 ergen katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, daha olumsuz beklentileri olan

ergenlerin zaman içinde arkadaşlarına karşı daha itaatkar oldukları ve geç ergenlik döneminde romantik açıdan daha az çekici oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Iovu (2014) yaptığı araştırmada, ergenlerin yetişkinliğe geçişine ilişkin olumlu beklentiler ve gelecek endişelerini araştırmıştır. Araştırmaya 12. sınıf öğrencisi olan 3509 ergen katılmıştır. Araştırmaya göre, ergenlerin gelecek beklentilerini çoğunlukla olumlu terimlerle ifade ettikleri belirtilmektedir. Ayrıca aynı araştırmada, olumlu gelecek beklentileri için en büyük etken özgüven ve öğretmen desteği iken, negatif beklentiler için en büyük etkenin öğretmen desteğinin azlığı, özgüvenin düşüklüğü ve akran desteğinin az olması olarak belirtilmektedir.

Gísladóttir, Matthíasdóttir ve Kristjánsdóttir (2013) yaptıkları araştırmada, ergenlerin spor kulüplerine katılımının bildirilen zihinsel ve fiziksel koşullar ve gelecekteki beklentileri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmaya yaşları 14-16 arasında olan 10.987 ergen katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, ergenlerin spor kulüplerine katılmaları onları pozitif bir şekilde etkilemekte ve sadece fiziksel ve zihinsel olarak daha iyi olduklarına inanmakla kalmamakta, ayrıca diğer işlerinde de başarılı olabileceklerine inandıkları belirtilmektedir. Ayrıca spor kulüpleri ergenlerin zihinsel ve fiziksel durumuna pozitif etki etmekle birlikte, onların iş ve mutluluğa dair gelecek beklentilerini de olumlu etkilediği belirtilmektedir (Gísladóttir ve diğerleri, 2013).

Schmid, Phelps ve Lerner'in (2011) yaptıkları çalışmada, olumlu gençlik gelişimini yordamada, ergenlerin umutlu gelecek beklentileri ile kasıtlı öz düzenleme arasındaki modellemesi yapılmıştır. Katılımcılar 7, 8 ve 9. sınıfa giden toplam 1311 ergenden oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre, geleceğe yönelik umutlu beklentilerin kasıtlı öz düzenleme becerileri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Israelashvili'nin (1997) yaptığı araştırmada, ergenlerin okula uyumu ve okula aidiyet duygusunun gelecek beklentileri ile olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya 307 ergen katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, ergenlerin gelecek beklentileri ile okula uyum arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve ergenlerin özellikle akranları ile olan okul deneyimlerinin gelecek beklentilerini şekillendirdiği belirtilmektedir. Aynı araştırmada, ergen gelecek beklentileri ve okula uyum arasındaki regresyon analizi sonucunda ergenlerin okuldaki sosyal kabullerinin gelecek beklentilerini yordadığı görülmüştür.

Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan gelecek beklentileri ile ilgili bu araştırmalar incelendiğinde; ergen gelecek beklentilerinin okula aidiyet duygusu, özgüven, öğretmen

desteği, ailenin sosyoekonomik durumu, g¼c¼l¼ sosyal ilişkiler, benlik saygısı, yaşam doyumunu, ergenin herhangi bir spor dalıyla ilgilenmesi, ergenlerin ¼znel iyi oluşları, ebeveynlerin sahip olduğu meslekler, akademik başarı ve sosyal destek gibi değişkenlerle ilişkili olduğu g¼r¼lmektedir.

2.3. Uyum

Uyum, toplumsal çevreye, bir duruma veya olaya uyum sağlamaktadır (TDK, t.y.). Bireyin kendi ihtiyaçlarıyla çevrenin istekleri arasındaki denge uyumu açıklamaktadır (Kılıcı, 1988). Genel anlamıyla uyum, kişinin kendisi ve çevresi ile iyi ilişkiler kurup bu ilişkileri s¼rd¼rebilmesi olarak ifade edilebilir (Yavuzer, 1996). Birey ailenin bir parçası olarak yaşamına başlar ve bu aile içinde yaşamını s¼rd¼r¼r. Diğer bireylerle kurulan ve uyum becerilerini kullanmasını gerektiren ilişki yaşantıları, bireyin hayatının ilk yıllarında aile içinde başlar ve yetişkinlik d¼nemlerinde de devam eder. Bireyin aile içerisinde diğer kişilik ¼zelliklerini geliştirdiği gibi uyum ¼r¼nt¼lerini de geliştirmektedir (Crowi 1967; akt. elik, 2009).

Biyolojik açıdan uyum, kendi biyolojik yapı ve değişimlerinin farkında olup davranışlarını bu değişimlere uygun olarak şekillendirmesidir. Toplumsal yaşam açısından bakıldığında ise uyum; bireyin içinde bulunduğu toplumu anlaması, toplumsal değer ve yargılara uygun davranışlarda bulunmasıdır (ağlar, 1974). Psikolojik açıdan ele alındığında ise, her organizmanın evre ile etkileşim yoluyla doyurulması gereken birtakım ihtiyaçları olduğu d¼ř¼n¼l¼rse, uyum s¼reci de organizmanın bu ihtiyaçların doyurulması sırasında ortaya çıkan engellerin ¼stesinden gelme çabası olarak ifade edilebilir (Erdoğan, şanlı ve Bekir, 2005).

İyi bir uyumun gerçekleşebilmesi için ¼ ¼đeye ihtiyaç vardır. Bunlardan birincisi, gerçekçilik ¼gesidir. Gerçekçilik ¼gesi bireyin amaç edinirken, sorunlarına ¼z¼mler bulurken, kendisini değerlendirirken gerçekçi olmasıdır. İkincisi, bireyin karşılaştığı tehlikelerle m¼cadeleyi kabul etmesidir. ¼¼nc¼s¼ ise bireyin kendisini oluşturan; kendine g¼ven, kendine saygı, d¼ř¼nme kapasitesi gibi ¼zellikleri kabul etmesidir (Başaran, 1994; akt. Avcı, 2006). Bireyin kendine g¼venmesi, kendine saygı duyması, amaç edinirken ve kendini değerlendirirken gerçekçi olması, ¼zetle iyi bir uyumun gerçekleşmesi aile içi ilişkilerle yakından ilgilidir. Ergenlerin uyumunu etkileyen fakt¼rleri açıklamak için geliştirilen ve en fazla ¼ne çıkan modellerden biri aile stres modeli olarak belirtilmektedir.

Bu modele göre ekonomik zorlukların ailelerdeki ekonomik durumu zorlaştırarak, eşlerde depresyon, öfke gibi duygusal sıkıntılara ve davranış sorunlarına sebep olmakta ve bunun sonucunda çocuklarda psikolojik uyum sorunlarının görüldüğü belirtilmektedir (Ergül Topçu, 2016). Ergenlerin topluma sağlıklı bir şekilde uyum sağlamasında aile ortamı etkili olduğu görülmektedir. Ergenin kendini ifade edebildiği, kendini tanımaya ve keşfetmeye fırsat bulduğu aile ortamı ergenin toplumsal uyumuna katkı sağlar. Bu ortamda yetişen ergenler insani ve toplumsal değerleri kabul edip, davranışlarına bu değerlere göre şekillendirecektir (Avcı, 2006).

2.3.1. Ergenlikte uyumsuzluk

Ergenlik döneminde bireyin yaşamında birçok değişiklik meydana gelmektedir. Biyolojik değişimler, akademik sorumlulukların artması, akran baskısına maruz kalma, psikolojik yönden değişimler gösterme ve fiziksel olgunlaşma bunlardan bazılarıdır. Ergenlik dönemi, bireyi genç erişkin dönemdeki rolüne hazırlar ve sonraki dönemlerde ki davranışlarının şekillenmesinde etkili olur (Durnalı, Filiz ve Aydın, 2018). Ergenlik döneminde duygusal gelişim ve değişimler kendini önemli ölçüde göstermektedir. Bu dönemde ergenlerde aşırı hayal kurma, sık sık yaşanan duygusal dalgalanmalar, ders çalışmakta zorlanma, aşık olma gibi durumlarla karşılaşılabilir (Koç, 2004).

Ergenlerin sosyal gelişimi; okul çevresi, arkadaş çevresi, aile ve akrabaları, kardeşleri, yaşadığı çevrenin kültürü gibi öğelerin etkisiyle şekillenir (Bayraktar, 2007). Ergenler, yaşadıkları ve ilişki kurdukları kişilerden etkilenirler. Yaşadıkları çevredeki insanları kendilerine rol model olarak davranışlarını oluştururlar. Ergenin aile üyeleri içinde rol model alacağı, özdeşim kuracağı örnekler zayıfsa veya yoksa ergen aile dışından kişilerle özdeşim kuracak ve rol model alıp davranışlarını şekillendirecektir. Ergenlik dönemi özelliklerinin getirdiği ruhsal yapı ve yakın çevrenin olumsuz etkileri ile ergende davranış ve uyum sorunları ortaya çıkabilir (Yavuzer, 1996).

Davranış ve uyum sorunları zaman içerisinde kendini gösterir. Ailesinin ilgisini görmek isteyen ve ilgi bulamayan ergenler zamanla ilgi çekecek davranışlar gösterirler. Hırçınlık, geçimsizlik, yalan söyleme, söz dinlememe, istenmeyen alışkanlıklara sahip olma, hırsızlık yapma, okuldan kaçma, okul kurallarına uymama gibi davranışlar görülebilir. Bu uyum sorunlarının olmaması için aile, öğretmen ve ergenin çevresindeki diğer kişilerin ergene karşı yaklaşımlarının ılımlı ve yapıcı olması gerekmektedir (Yavuzer, 1998). Aile içinde

şiddetin olması, ailenin veya öğretmenlerin şiddeti otorite olarak kullanması, ergenin fiziksel, duygusal veya cinsel olarak istismar edilmesi ergenin davranış ve uyum sorunları yaşamasına zemin hazırlar (Alikasıfoğlu, 2008).

Ergenin toplumsal sorumluluklarını öğrenmek için ailesinin rehberliğine ihtiyacı vardır. Sağlıklı ilişkiler kuran ailelerde çocukluk geçiren ergenlerin, ergenlik dönemi ve sonrasında çevresiyle iyi ilişkiler kurabilen, kendine güvenen, kendini ifade edebilen, kendini kabul eden ve saygılı bireyler olarak topluma uyum sağlamaları beklenir (Avcı, 2006). Uyum problemleri sadece bir nedene bağlı olarak ortaya çıkmaz. Uyum probleminin nedenlerine bakıldığında birçok neden olduğu görülmektedir. Travmatik yaşantılar, huzursuz aile ortamı, anne ve babanın geçimsiz olması veya boşanmış aile olması, aile içinde yaşanan ölüm ve kayıplar, sosyal çevre gibi birçok neden sayılabilir (Erden ve Kargı, 2005). Bu nedenler birbirini etkilemektedir ve iç içe geçmişlerdir. Özetle genetik faktörler, mizaç, yas-kayıp, yoksunluk, aile, eğitim, kitle iletişim ve istismar ergenlerde uyumsuz davranışlara neden olan sebepler olarak ifade edilebilir. Bunların dışında ergenin yaşadığı travmatik yaşantılar, tek ebeveynlik, göç gibi durumlar da uyum probleminin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Baştamur, 2020).

2.3.2. Okula uyum

Okula uyum, bireyin içinde bulunduğu ortamda otantik olabilmesi, bu ortama katılım gösterebilmesi, rahatlığını sergileyebilmesi, ortamdaki bireyler tarafından benliğine saygı gösterilmesi ve bu ortamdaki diğerleriyle sosyal ve duygusal olarak ilişki içinde olabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Demirci, 2019). Okula uyum çok boyutlu bir kavramdır. Okula uyumun olması için öğrencinin öğretim sürecinde yer alan birçok özellik ile öğrenci arasında uyum olması gerekmektedir. Öğrencinin başarısı, okula ve derslere olan ilgisi okul uyumunu etkilemektedir. Okul uyumunda ayrıca iş birliği de önemli bir yere sahiptir. Öğrencinin akranlarının, anne-babasının ve öğretmenlerinin iş birliği içinde öğrenciyi üst düzeyde desteklemesi ve doğru iletişim kurması öğrencinin okula uyumu üzerinde olumlu yönde etkisi olmaktadır (Önder ve Gülay, 2010). Okul uyumu, öğrenme sürecinde gerekli olanları ve öğrencinin türlü özellikleri ile öğrenci arasındaki en yüksek uyumu belirten çok yönlü ve karmaşık bir süreç olarak belirtilmektedir (Bağçeli Karaman, 2018). Bunlardan hareketle, okula uyumun bireyin bulunduğu ortamda doğal olabilmesi, rahat hissedebilmesi gibi durumlarla birlikte okula ve derslere yönelik de ilgisinin birlikte bulunması gerekmektedir.

Çocuk için okul ortamı, aile dışındaki bir ortama geçiş anlamına gelmekte ve bu ortamın uyulması gereken kuralları, yapılması gereken görevleri ve uyum sağlanması gereken öğretmen ve arkadaşların olduğu yeni bir ortamdır. Uyum sürecinde çocuk için akademik olarak hazırlıklı olmasıyla birlikte sosyal ve duygusal gelişim için de yeterli düzeyde beceri ve yetkinliklere sahip olunması gerekmektedir (İnal, 2012; akt. Demirci, 2019). Bu beceri ve yetkinliklere sahip olan öğrencilerin okul başarısı ve uyumunun yüksek olacağı söylenebilir. Okul yaşamına uyum sağlamada mükemmel olan öğrenciler, okulun kurallarına ve düzenine bağlı kalır, kişiler arası iyi ilişkiler sürdürür ve derse aktif olarak katılır (Birch ve Ladd, 1997). Okul yaşamına uyum sağlayamayanlar ise pasiflik, olumsuz duygusal ve psikolojik durumlar ve antisosyal davranış gösterebilir ve olumsuz benlik görüntüleri oluşturabilir (Fergusson ve Horwood, 1995). Özel kuralların olduğu bir ortama girmek, topluluk önünde konuşmak, uyum sağlamak zorunda olmak gibi durumlarda her öğrencide kaygı oluşturabilmektedir (Ruckstuhl-Valenti, 2019). Bu bağlamda, okula uyumun duygusal yönü göz önünde bulundurulduğunda, yeni ortama girme ve o ortamın kurallarıyla karşılaşma olduğu için kaygı oluşturan bir süreç olması nedeniyle öğrenci için bu durumun bir uyum zorluğu oluşturması normal olarak ifade edilebilir.

Okula uyum konusu öğrencinin bilişsel ve sosyal yönlerini de ilgilendirebilir. Okul, çocuklar ve ergenler için toplumsallaşmalarında aileden sonra gelen en önemli kurumdur. Okulun; ergenlerin yetenek ve ilgilerini tanımalarında, zeka ve yeteneklerine uygun mesleklere yönelmelerinde, toplumsal yaşam içinde bir statüye sahip olmalarında, arkadaşlık ilişkilerini geliştirerek toplumsal iletişimlerini güçlendirmelerinde önemli bir yeri vardır. Ergenler günün büyük bir bölümünü okulda geçirmektedirler. Okulda geçirilen bu uzun zaman diliminde öğretmenlerin ergenlerle iletişimleri ergen için önemlidir. İletişimin hoşgörülü, saygılı, ergene değer verdiğini hissettiren şekilde olması ergenin psiko-sosyal gelişimi için önemlidir. Öğretmenler ergenleri anlamaya çalışmalı, yargılayıcı olmamalı ve onların gelişim dönemlerini ve ruhsal dönemlerini dikkate alarak iletişim kurmalıdır (Avcı, 2006). Ayrıca, öğrencinin öğretmenlerle kurduğu ilişkinin kalitesinin, öğrencinin psikolojik açıdan birçok yönünün (iyi oluş, olumlu benlik algısı, sosyal ve akademik uyum) gelişmesini artırdığını ifade edilmektedir (Wentzel, 2009; akt. Demirtaş-Zorbaz, 2016). Yukarıdaki alanyazına göre, öğrencinin okula uyumu ve psikolojik açıdan olumlu özelliklerinin gelişmesi için öğretmenleri tarafından desteklenmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Okul hayatına uyum sağlamak, bir kişinin çocukluk ve ergenlik döneminde, özellikle benlik kavramı ve değerlerin oluşumu sırasında psikolojik ve sosyal uyumunu önemli ölçüde etkiler

ve bir kişinin genel gelişimini toplumun sağlıklı bir üyesi olarak ifade etmektedir (Duncan, Dowsett, Claessens, Magnuson, Huston,... Japel, 2007). Okula başlayan küçük yaştaki çocuklar ve bazen de ortaokul ve lise düzeyindeki çocuklar da okula uyum konusunda güçlükler yaşamakta ve bundan dolayı aynı dönem veya yıl içerisinde okulunu değiştirmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durum öğrencinin okula olan ilgisini azaltmakta ve okul başarısını ve uyumunu da düşürmektedir (Yalçın, 2016). Okula uyum konusu ergenlik döneminde liseye geçen öğrenciler için de önemlidir. Ergenlik döneminde birçok riskli davranış görülmektedir. Bunlar kendine zarar verme davranışı, intihar girişimleri, riskli cinsel davranışlar şeklinde sıralanabilir. Ergenlik döneminde riskli davranışlara ek olarak liseye ve üniversiteye geçiş sürecinde, ergenlerin mantık dışı inançları ve aile tutumlarına bağlı olarak sınav kaygısı ortaya çıkabilir. Sınav kaygısının önüne geçilmesi ve öğrencinin bu duruma uyumunun sağlanması için bilişsel müdahalelerde bulunmalı ve aile-okul iş birliği yapılmalıdır (Zorbaz, 2020).

2.3.3. Okula uyum ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar

Bu bölümde, okula uyum ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Araştırmalar sıralanırken kronolojik sıra dikkate alınarak, mevcut araştırma ile benzer değişkenleri inceleyen araştırmalara yer verilmeye çalışılmıştır. Çetinkaya, Gülaçtı ve Çiftçi’nin (2019) lise öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre ilişkisini araştırmak amacıyla Erzincan ili Refahiye ilçesinde öğrenim görmekte olan 264 lise öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmada veri toplama aracı olarak Okula İlişkin Tutum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; lise öğrencilerinin okula uyum puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, kız öğrencilerin puanlarının erkek öğrencilerin puanlarından fazla olduğu ve öğrencilerin okula uyum puanlarının lise türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Aynı araştırmada, öğrencilerin lise tercih sebeplerine bakıldığında kendi tercihi ile liseye yerleşen öğrencilerin puanları ailesinin isteği ile tercih eden öğrencilerin puanlarından fazla olduğu belirtilmektedir. Araştırmanın bir diğer bulgusunda ise, öğrencilerin kaldıkları yer ile okula uyum puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Arabacıoğlu (2019), 5 yaş çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveynlerin tutumları ve çocuğun mizacı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Bursa ilinde anaokul öğrenimi gören 5 yaş grubu 248 çocuk ve çocukların öğretmen ve ebeveynleri üzerinde araştırma yapmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre kız çocuklarının okula uyum puanının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Annelerin demokratik ebeveyn tutumları arttıkça çocukların okula uyumlarının arttığı, ilk çocukların genel okula uyum puanlarının diğer çocuklara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeyinin ve çocukların mizaçları ile okula uyum arasında ilişki olmadığı bulunmuştur.

Demirci (2019), ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumları ve sosyal becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla, Van il merkezinde bulunan tesadüfi örneklem ile seçilen 344 birinci sınıf öğrencisi üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, kaygı düzeyi düşük olan ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumlarının kaygı düzeyleri yüksek olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Topcu (2017), okul öncesi veli oryantasyon programının öğrencilerin okula uyumları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 24 veli ile çalışılmıştır. Araştırma da ön-test ve son-test kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubu oluşturulmuş ve deney grubuna ‘Veli Oryantasyon Programı’ uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, ‘Veli Oryantasyon Programı’nın okula uyumu anlamlı bir şekilde artırdığı görülmüştür.

Tangüner (2017), okul öncesi eğitim almış ve almamış ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum ve anksiyete düzeylerini incelemek amacıyla İzmir ilindeki çeşitli ilköğretim okullarında öğrenim gören 303 ilköğretim birinci sınıf öğrencisi üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, okul öncesi eğitim alan öğrencilerin okula uyumlarının okul öncesi eğitim almayanlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca kız öğrencilerin okula uyumlarının erkek öğrencilerin okula uyumlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yalçın (2016), okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum süreci ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Eskişehir ilinde anasınıfı seviyesinde öğrenim görmekte olan 380 çocuk üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırma sonucuna göre; anne babası ile birlikte yaşayan çocukların farklı yerlerde yaşayan çocuklara göre okula uyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca annelerin çalışma durumu ile okula uyum arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

2.3.4. Okula uyum ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar

Bu bölümde, okula uyum ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Araştırmalar sıralanırken kronolojik sıra dikkate alınarak, mevcut araştırma ile benzer

değişkenleri inceleyen araştırmalara yer verilmeye çalışılmıştır. Carvalho ve Novo (2012) aile sosyoekonomik durumu ile öğrencilerin okul yaşamına uyumları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada, 9 ila 12 sınıflardan oluşan yaşları 14-18 arasında olan ergenlerden veri toplanmıştır. Araştırmada okula uyum ile öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik düzeyi arasında pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğer araştırmada ise, çocuk ve ergenlerin internet oyunları oynama güdülerini ve okula uyum sağlamalarını internet oyunları oynama sıklıklarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmaya 4-5-6. sınıfa giden 236 çocuk ve 237 ergen katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, ergenlerin okula uyumları internet oyunları oynama sıklığına göre değiştiği ifade edilmektedir (Sung-Hee ve Jung-Min, 2007).

Lopes, Mestre, Guil, Kremenitzer ve Salovey (2012) öğretmen puanlarına ve resmi okul kayıtlarına göre öğrencilerin okula uyum göstergelerini inceledikleri çalışmaya iki İspanyol lisesi ve bir Amerikan üniversitesinden toplam 463 öğrenciyi dahil etmişlerdir. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin okula uyumu ile duygularını yönetme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğer araştırmada ise, ergenlerin okula uyumlarında algılanan ebeveyn tutum ve tutarlılık türlerine göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırmaya ortaokul ve lise düzeyinden olmak üzere 306 kız ve 280 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, ebeveynlerinin tutumları ergenlerin okula uyumlarını etkilediği belirtilmektedir (Kim ve Kim, 2017).

Choi ve Cho'nun (2016) yaptıkları araştırmada, gençlerin okul yaşamına uyumlarının kariyer olgunluk düzeyine etkilerini anlamak amaçlanmıştır. Araştırmaya 250 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma bulgularına göre, kardeşlerin ve ailenin ekonomik durumunun okula uyumu etkilediği, öz denetim etkililiği ve özgüvenin ise okula uyum ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu belirtilmektedir.

Yurt içinde ve yurtdışında okula uyum ile yapılan bu araştırmalar incelendiğinde; cinsiyet, ebeveyn tutumları, kaygı düzeyleri, ailenin sosyoekonomik düzeyi, okulöncesi eğitimi alma durumu, duyguları yönetme becerisi, özgüven gibi değişkenlerle okula uyumun ilişkili olduğu görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın yöntemi

Araştırma ergenlerin gelecek beklentileri ve okula uyum arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla, nicel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada 'karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeli' kullanılmıştır. İki veya ikiden fazla değişken arasında değişim olup olmadığını ve değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma desenlerinin tümü 'ilişkisel tarama modeli' olarak tanımlanır (Karasar, 2013).

3.2. Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Muş ilinin Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu, gönüllülük ilkesine dayalı olarak Muş ilinin merkez ve Korkut ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenim görmekte olan 159 öğrenci, Anadolu Lisesi'nde öğrenim görmekte olan 186, Fen Lisesi'nde öğrenim görmekte olan 306 öğrenci olmak üzere üç farklı türdeki ortaöğretim kurumundaki toplam 651 öğrenciden (407 kız ve 244 erkek öğrenci olmak üzere) oluşmaktadır.

3.3. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri

Araştırmada incelenmesi planlanan değişkenlere ilişkin verilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu (Ek 1) ile toplanmıştır. Ergenlerin gelecek beklentilerine ilişkin veriler Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği (Ek 2) ile ve okula uyumlarına ilişkin veriler Okula Uyum Ölçeği (Ek 3) kullanılarak toplanmıştır.

2018-2019 eğitim- öğretim yılında yapılmak üzere ilgili mercilerden gerekli izinler alındıktan sonra Muş ilinin merkez ve Korkut ilçelerindeki üç farklı türdeki ortaöğretim kurumuna ilgili ölçme araçları (Kişisel bilgi formu, ergen gelecek beklentileri ölçeği, okula uyum ölçeği) uygulanmıştır. Kişisel bilgiler ve ilgili ölçeklerde bulunan 35 soruyu üç ortaöğretim kurumunun her kademesinde eğitim öğretim gören 651 öğrenci gönüllülük esasına dayalı olarak bir ders saati içinde (40 dakika) yanıtlamıştır.

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu katılımcılara ilişkin demografik bilgileri içermektedir. Formda cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş, barınma yeri, lise seçim sürecini etkileyen faktörleri kapsayan sorular bulunmaktadır.

3.3.2. Ergen gelecek beklentileri ölçeği

Ölçek, McWhirter ve McWhirter (2008) tarafından geliştirilmiş olup Tuncer (2011) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Öğrencilerin geleceğe yönelik beklentilerini içeren (Hayatımla ilgili başarmak istediğim şeyleri başarmış olacağım gibi) toplamda 25 maddeden oluşan likert tipinde (1. Kesinlikle inanmıyorum, 2. Hiç inanmıyorum, 3. Kısmen inanmıyorum, 4.Kısmen inanıyorum, 5.Orta derecede inanıyorum, 6. Çok inanıyorum, 7. Kesinlikle inanıyorum) bir ölçme aracıdır. Ölçek; iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam boyutu olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeklerden alınan yüksek puan, geleceğe yönelik beklentinin yüksek olduğunu göstermektedir (Tuncer, 2011).

Ölçeğin açımlayıcı faktör analizine göre dört faktörün varyansa yaptığı katkı %67.358'dir. Maddelere ait faktör yükleri İş ve Eğitim'de %12.140 ve %48.561 arasında; Evlilik ve Aile'de %2.268 ve %9.073 arasında; Din ve Toplum'da %1.354 ve %5.416 arasında; Sağlık ve Yaşam'da %1.077 ve %4.308 arasındadır. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonucuna göre, Kikare değerinin 596.199 ve anlamlılık düzeyinin $p=0.000$ olduğu görülmektedir. Ayrıca ölçeğin CFI değeri 0.905, GFI değeri 0.780 ve RMSEA değeri 0.085 bulunmuştur. Diğer yandan, bütün faktörler arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. En yüksek ilişki İş ve Eğitim ile Din ve Toplum faktörleri arasında, en düşük ilişki ise Evlilik ve Aile ile Sağlık ve Yaşam faktörleri arasında bulunmuştur ($r=0.668$, $p=0.000$). Ölçeğe ait Cronbach alfa katsayısı 0.925 olarak bulunmuştur (Tuncer, 2011).

3.3.3. Okula uyum ölçeği

Springer, McQueen, Quintanilla, Arrivillaga ve Ross (2009) tarafından geliştirilen Okula Uyum Ölçeği; Durnalı ve diğerleri (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek toplamda 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler (1. Asla düşünmem, 2. Bazen düşünürüm, 3. Sık sık düşünürüm, 4. Her zaman düşünürüm) 4'lü likert olarak puanlanmaktadır. Ters puanlanan madde bulunmayan ölçekten alınan yüksek puanın okula uyumun yüksek olduğunu, alınan düşük puanın ise okula uyumun düşük olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin uyarlaması için yapılan açımlayıcı faktör analizi işlemi öncesi maddeler arası düzeltilmiş korelasyon değeri .30'dan düşük olan 8 ve 9. Maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin tek alt boyutunun öz

değerinin 3.879 ve açıkladığı varyansın ise %48.493 olduğu ifade edilmiştir. Ölçeğin faktör yük değerlerinin .40 ile .81 arasında olduğu görülmüştür (Durnalı ve diğerleri, 2018). Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı için yapılan analiz sonucunda Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .84, test-tekrar test güvenirliği puanı ise .68 olarak bulunmuştur (Durnalı ve diğerleri, 2018).

3.4. Verilerin analizi

Araştırmada sosyal bilimler için uygun bir istatistik paket programı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testleri uygulanmıştır. Ergenlerin gelecek beklentileri alt boyutları ve okula uyumları arasındaki ilişki değerlere bakmak için verilerin normal dağılım göstermemesi nedeni ile parametrik olmayan yöntemlerden Spearman Sıra Farkları korelasyon analizi kullanılmıştır. Verilerin analizinde ölçeklerden elde edilen verilerin normallik varsayımlarını karşılamaması nedeniyle parametrik olmayan yöntemlerden ikiden fazla değişken arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bakmak için Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Değişken grupları arasındaki ikili karşılaştırmayı test etmek için ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri doğrultusunda yapılan analizlere ilişkin bulgular yer almaktadır. Araştırma sorularına ilişkin bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

4.1. Çalışma grubuna ilişkin bulgular

Araştırmanın çalışma grubunu Muş ilinde öğrenim gören 651 lise düzeyindeki ergen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan 651 ergenden 244'ü (%37) erkek, 407'si (%63) kız ergendir. Çalışma grubunda bulunan ergenlerin yaşları incelendiğinde 51'inin (%7.83) 14 yaşında, 199'unun (%30,56) 15 yaşında, 170'inin (%26.11) 16 yaşında, 160'nın (%24.60)

17 yaşında, 71'inin (%10.9) 18 yaşında olduğu görülmektedir. Ergenlerin öğrenim gördükleri okul türü incelendiğinde 186'sının (%28.58) Anadolu Lisesi, 159'unun (%24.42) Meslek Lisesi, 306'sının (%47) Fen Lisesinde öğrenim gördüğü görülmektedir. Ergenlerin sınıf düzeyleri incelendiğinde 245'inin (%37.63) 9. sınıf, 179'unun (%27.51) 10. sınıf, 161'inin (%24.73) 11. sınıf, 66'sının (%10.13) 12. sınıf olduğu görülmüştür. Ergenlerin lise seçim süreçlerini etkileyen etmenler incelendiğinde 132'sinin (%20.3) ailesinin isteği, 119'unun (%18.3) kendi isteği, 260'ının (%40) kendi ve ailesinin ortak isteği, 103'ünün (%16) puan, 34'ünün (%5.40) diğer sebeplerden (mahalli yerleşme sistemi, okul seçeneğinin kısıtlı olması) dolayı öğrenim gördükleri liseyi seçtikleri tespit edilmiştir. Ergenlerin barınma şekilleri incelendiğinde 314'ünün (%48.23) ailesinin yanında, 287'sinin (%44) okul pansiyonunda, 47'sinin (%7.21) diğer (akrabalarının yanında) yerlerde barındığı görülmüştür.

4.2. Problem cümlesine ilişkin bulgular

Araştırmanın genel amacı ergenlerin gelecek beklentileri ile okula uyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu bağlamda, gelecek beklentileri ölçeğinin alt boyutları olan iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile okula uyumları arasındaki ilişki ve bunların çeşitli değişkenlere göre (cinsiyet, okul türü, yaş, sınıf düzeyi, lise tercih sebebi, barınma şekli) inceleme konusu yapılmıştır.

'Ergenlerin okula uyumları ile gelecek beklentileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?' probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin gelecek beklentileri puanları ile okula uyum puanlarının normallik testi sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları İle Okula Uyum Puanlarının Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	sd	<i>p</i>	İstatistik	sd	<i>p</i>
Okula Uyum	.072	651	.000	.970	651	.000
İş ve Eğitim Boyutu	.128	651	.000	.886	651	.000
Evlilik ve Aile Boyutu	.115	651	.000	.920	651	.000
Din ve Toplum Boyutu	.135	651	.000	.918	651	.000
Sağlık ve Yaşam Boyutu	.092	651	.000	.952	651	.000

Tablo 1 incelendiğinde ergenlerin okula uyum puanları ile gelecek beklentileri puanlarının normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0.05$). Ergenlerin okula uyum puanları ile gelecek beklentileri puanları (iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam) arasında ilişki olup olmadığını test etmek için yapılan Spearman Sıra Farkları korelasyon analizi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları

		İş ve Eğitim	Evlilik ve Aile	Din ve Toplum	Sağlık ve Yaşam
	Korelasyon Katsayısı	.199	.119	.167	.211
Okula Uyum	<i>P</i>	.000	.002	.000	.000
	<i>N</i>	651	651	651	651

Tablo 2 incelendiğinde ergenlerin okula uyumları ile gelecek beklentilerinin tüm alt boyutları (iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam) arasında düşük düzeyde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$).

4.3. Alt problemlere ilişkin bulgular

“Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının cinsiyete göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyete Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	p	İstatistik	sd	p
İş ve Eğitim	Kız	.129	407	.000	.867	407	.000
	Erkek	.136	244	.000	.911	244	.000
Evlilik ve Aile	Kız	.118	407	.000	.983	407	.000
	Erkek	.121	244	.000	.912	244	.000
Din ve Toplum	Kız	.131	407	.000	.926	407	.000
	Erkek	.142	244	.000	.901	244	.000
Sağlık ve Yaşam	Kız	.101	407	.000	.940	407	.000
	Erkek	.076	244	.002	.971	244	.000

Tablo 3 incelendiğinde ergenlerin gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları puanlarının cinsiyete göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0.05$). Ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi analizi sonuçlarına Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	<i>p</i>
İş ve Eğitim	Kız	407	341.48	138983.00	43353.000	.007
	Erkek	244	300.18	73243.00		
	Toplam	651				
Evlilik ve Aile	Kız	407	311.05	126598.50	43570.500	.009
	Erkek	244	350.93	85627.50		
	Toplam	651				
Din ve Toplum	Kız	407	321.11	130693.00	47665.000	.390
	Erkek	244	334.15	81533.00		
	Toplam	651				
Sağlık ve Yaşam	Kız	407	327.14	133144.50	49191.500	.842
	Erkek	244	324.10	79081.50		
	Toplam	651				

Tablo 4 incelendiğinde ergenlerin iş ve eğitim boyutundaki gelecek beklentilerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). Yapılan incelemede kız ergenlerin erkek ergenlere göre iş ve eğitim boyutundaki gelecek beklentilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki beklentileri cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Yapılan incelemede erkek ergenlerin kız ergenlere göre evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Ergenlerin din ve toplum boyutu ile

sağlık ve yaşam boyutundaki gelecek beklentileri ise cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

‘Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları yaşa göre anlamlı farklılık göstermekte midir?’ alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının yaşa göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Yaşa Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	sd	<i>p</i>	İstatistik	sd	<i>p</i>
İş ve Eğitim Boyutu	14	.123	51	.053	.947	51	.024
	15	.138	199	.000	.885	199	.000
	16	.165	170	.000	.857	170	.000
	17	.148	160	.000	.887	160	.000
	18	.156	71	.000	.879	71	.000
Evlilik ve Aile Boyutu	14	.165	51	.001	.883	51	.000
	15	.137	199	.000	.921	199	.000
	16	.129	170	.000	.922	170	.000
	17	.126	160	.000	.924	160	.000
	18	.142	71	.001	.890	71	.000
Din ve Toplum Boyutu	14	.126	51	.042	.919	51	.002
	15	.158	199	.000	.906	199	.000
	16	.143	170	.000	.899	170	.000
	17	.145	160	.000	.933	160	.000
	18	.120	71	.013	.961	71	.028
Sağlık ve Yaşam Boyutu	14	.098	51	.200*	.950	51	.031
	15	.084	199	.002	.956	199	.000
	16	.108	170	.000	.944	170	.000
	17	.085	160	.007	.948	160	.000
	18	.170	71	.000	.940	71	.002

Tablo 5 incelendiğinde ergenlerin gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları puanlarının yaşa göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0.05$). Ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarınının Yaşa Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Sınıf	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	p	Farklılık
İş ve Eğitim	14	51	283.57	5.056	4	.282	
	15	199	317.71				
	16	170	344.70				
	17	160	323.95				
	18	71	339.56				
	Toplam	651					
Evlilik ve Aile	14	51	299.89	10.888	4	.028	16 > 14
	15	199	295.33				16 > 15
	16	170	349.41				18 > 15
	17	160	335.12				
	18	71	354.13				
	Toplam	651					
Din ve Toplum	14	51	322.59	3.943	4	.414	
	15	199	326.87				
	16	170	341.11				
	17	160	303.25				
	18	71	341.07				
	Toplam	651					
Sağlık ve Yaşam	14	51	290.53	5.830	4	.212	
	15	199	319.64				
	16	170	352.86				
	17	160	320.92				
	18	71	316.44				
	Toplam	651					

Tablo 6 incelendiğinde, ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentilerinin yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). Yapılan incelemede 16 yaşındaki ergenlerin 14 ve 15 yaşındaki ergenlerden, 18 yaşındaki ergenlerin 15 yaşındaki ergenlerden evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentileri puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ergenlerin iş ve eğitim, din ve toplum boyutu ile sağlık ve yaşam boyutundaki gelecek beklentilerinin ise yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$).

“Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin gelecek beklentilerinin sınıf düzeyine göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	sd	<i>p</i>	İstatistik	sd	<i>p</i>
İş ve Eğitim Boyutu	9. sınıf	.138	245	.000	.909	245	.000
	10. sınıf	.163	179	.000	.839	179	.000
	11. sınıf	.147	161	.000	.884	161	.000
	12. sınıf	.089	66	.200*	.942	66	.004
Evlilik ve Aile Boyutu	9. sınıf	.120	245	.000	.927	245	.000
	10. sınıf	.138	179	.000	.904	179	.000
	11. sınıf	.111	161	.000	.928	161	.000
	12. sınıf	.162	66	.000	.877	66	.000
Din ve Toplum Boyutu	9. sınıf	.164	245	.000	.904	245	.000
	10. sınıf	.135	179	.000	.911	179	.000
	11. sınıf	.137	161	.000	.924	161	.000
	12. sınıf	.108	66	.053	.960	66	.031
Sağlık ve Yaşam Boyutu	9. sınıf	.078	245	.001	.954	245	.000
	10. sınıf	.106	179	.000	.947	179	.000
	11. sınıf	.083	161	.009	.954	161	.000
	12. sınıf	.175	66	.000	.930	66	.001

Tablo 7 incelendiğinde ergenlerin gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları puanlarının sınıf düzeyine göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < 0.05$). Ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi analizi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Sınıf	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	p	Farklılık
İş ve Eğitim	9. Sınıf	245	308.35	6.607	3	.086	
	10. Sınıf	179	349.60				
	11. Sınıf	161	316.26				
	12. Sınıf	66	351.27				
	Toplam	651	308.35				
Evlilik ve Aile	9. Sınıf	245	299.41	8.894	3	.031	10 > 9
	10. Sınıf	179	348.77				
	11. Sınıf	161	330.45				
	12. Sınıf	66	352.09				
	Toplam	651					
Din ve Toplum	9. Sınıf	245	332.43	1.743	3	.627	
	10. Sınıf	179	329.66				
	11. Sınıf	161	309.22				
	12. Sınıf	66	333.11				
	Toplam	651					
Sağlık ve Yaşam	9. Sınıf	245	313.75	6.607	3	.086	
	10. Sınıf	179	355.29				
	11. Sınıf	161	310.05				
	12. Sınıf	66	330.94				
	Toplam	651	299.41				

Tablo 8 incelendiğinde, ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentileri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). Yapılan incelemede 10. sınıfların evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentileri puanlarının 9. sınıfların gelecek beklentileri puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. Ergenlerin iş ve eğitim, din ve toplum boyutu ile sağlık ve yaşam boyutundaki gelecek beklentilerinin ise sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p > 0.05$).

‘Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları okul türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?’ probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin okula aidiyet duygusu puanlarının okul türüne göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Okul Türüne Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	sd	<i>p</i>	İstatistik	sd	<i>p</i>
İş ve Eğitim Boyutu	Anadolu Lisesi	.163	186	.000	.871	186	.000
	Meslek Lisesi	.096	159	.001	.904	159	.000
	Fen Lisesi	.143	306	.000	.892	306	.000
Evlilik ve Aile Boyutu	Anadolu Lisesi	.155	186	.000	.893	186	.000
	Meslek Lisesi	.119	159	.000	.912	159	.000
	Fen Lisesi	.115	306	.000	.931	306	.000
Din ve Toplum Boyutu	Anadolu Lisesi	.163	186	.000	.899	186	.000
	Meslek Lisesi	.132	159	.000	.905	159	.000
	Fen Lisesi	.102	306	.000	.943	306	.000
Sağlık ve Yaşam Boyutu	Anadolu Lisesi	.103	186	.000	.947	186	.000
	Meslek Lisesi	.119	159	.000	.934	159	.000
	Fen Lisesi	.112	306	.000	.958	306	.000

Tablo 9 incelendiğinde ergenlerin gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları puanlarının okul türüne göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0.05$). Ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının okul

türüne göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına Tablo 10’da yer verilmiştir.

Tablo 10

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	p	Farklılık
İş ve Eğitim Boyutu	Anadolu Lisesi	186	342.06	5.697	2	.058	
	Meslek Lisesi	159	343.13				
	Fen Lisesi	306	307.33				
	Toplam	651					
Evlilik ve Aile Boyutu	Anadolu Lisesi	186	359.00	13.795	2	.001	Fen Lisesi<Anadolu Lisesi
	Meslek Lisesi	159	341.83				Fen Lisesi<Meslek Lisesi
	Fen Lisesi	306	297.71				
	Toplam	651					
Din ve Toplum Boyutu	Anadolu Lisesi	186	342.71	39.765	2	.000	Anadolu Lisesi< Meslek Lisesi
	Meslek Lisesi	159	393.34				Fen Lisesi< Anadolu Lisesi
	Fen Lisesi	306	280.85				Fen Lisesi< Meslek Lisesi
	Toplam	651					
Sağlık ve Yaşam Boyutu	Anadolu Lisesi	186	346.78	16.153	2	.000	Fen Lisesi < Anadolu Lisesi
	Meslek Lisesi	159	361.18				Fen Lisesi< Meslek Lisesi
	Fen Lisesi	306	295.09				

Tablo 10

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	p	Farklılık
İş ve Eğitim Boyutu	Anadolu Lisesi	186	342.06	5.697	2	.058	
	Meslek Lisesi	159	343.13				
	Fen Lisesi	306	307.33				
	Toplam	651					
Evlilik ve Aile Boyutu	Anadolu Lisesi	186	359.00	13.795	2	.001	Fen Lisesi<Anadolu Lisesi
	Meslek Lisesi	159	341.83				Fen Lisesi<Meslek Lisesi
	Fen Lisesi	306	297.71				
	Toplam	651					
	Toplam	651					

Tablo 10 incelendiğinde, ergenlerin evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam boyutlarındaki gelecek beklentileri okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). Evlilik ve aile boyutunda; Fen Lisesi ile Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki puanlarının Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Din ve toplum boyutunda tüm okul türleri (Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi) arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre, Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin din ve toplum boyutundaki puanlarının Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puanlarından, Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puanlarının ise Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Sağlık ve yaşam boyutunda Fen Lisesi ile Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre, Fen Lisesi'nde

öğrenim gören ergenlerin sağlık ve yaşam boyutundaki puanlarının Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Ergenlerin iş ve eğitim boyutundaki gelecek beklentilerinin ise okul türüne göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$).

'Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları lise tercih sebebine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?' alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının lise tercih sebebine göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 11'de yer verilmiştir.

Tablo 11

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Lise Tercih Sebebine Göre

		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	sd	p	İstatistik	sd	p
İş ve Eğitim Boyutu	Ailemin isteği	.127	132	.000	.924	132	.000
	Kendi isteğim	.133	119	.000	.868	119	.000
	Ailem ve benim ortak isteğim	.152	260	.000	.871	260	.000
	Puan	.158	103	.000	.849	103	.000
	Diğer	.163	34	.022	.923	34	.019
Evlilik ve Aile Boyutu	Ailemin isteği	.107	132	.001	.935	132	.000
	Kendi isteğim	.137	119	.000	.876	119	.000
	Ailem ve benim ortak isteğim	.109	260	.000	.925	260	.000
	Puan	.123	103	.001	.905	103	.000
	Diğer	.134	34	.124	.948	34	.107
Din ve Toplum Boyutu	Ailemin isteği	.168	132	.000	.896	132	.000
	Kendi isteğim	.146	119	.000	.891	119	.000
	Ailem ve benim ortak isteğim	.123	260	.000	.928	260	.000
	Puan	.143	103	.000	.932	103	.000
	Diğer	.136	34	.112	.952	34	.146
Sağlık ve Yaşam Boyutu	Ailemin isteği	.109	132	.001	.936	132	.000
	Kendi isteğim	.112	119	.001	.939	119	.000
	Ailem ve benim ortak isteğim	.092	260	.000	.965	260	.000
	Puan	.080	103	.098	.964	103	.007
	Diğer	.179	34	.007	.903	34	.005

Tablo 11 incelendiğinde, ergenlerin gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları puanlarının lise tercih sebebine göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < 0.05$). Ergenlerin gelecek beklentilerinin lise tercih sebebine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına Tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 12

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Lise Tercih Sebebine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Tercih Sebebi	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	p	Farklılık
İş ve Eğitim Boyutu	Ailemin isteği	132	272.16	18.201	4	.001	Ailemin isteği< Kendi isteğim
	Kendi isteğim	119	352.51				Ailemin isteği< Benim ve ailemin ortak isteği
	Benim ve ailemin ortak isteği	260	335.12				Ailemin isteği< Puan
	Puan	103	349.34				
	Diğer	34	273.25				
	Toplam	648					
Evlilik ve Aile Boyutu	Ailemin isteği	132	284.09	13.710	4	.008	Ailemin isteği< Kendi isteğim
	Kendi isteğim	119	369.71				Ailemin isteği< Benim ve ailemin ortak isteği
	Benim ve ailemin ortak isteği	260	322.68				Ailemin isteği< Puan
	Puan	103	334.36				
	Diğer	34	307.18				
	Toplam	648					
Din ve Toplum Boyutu	Ailemin isteği	132	300.21	14.028	4	.007	Ailemin isteği< Kendi isteğim
	Kendi isteğim	119	351.99				Ailemin isteği< Benim ve ailemin ortak isteği
	Benim ve ailemin ortak isteği	260	339.04				Diğer< Benim ve ailemin ortak isteği
	Puan	103	315.92				Diğer< Kendi isteğim
	Diğer	34	237.41				
	Toplam	648					
Sağlık ve Yaşam Boyutu	Ailemin isteği	132	285.46	12.749	4	.013	Ailemin isteği< Kendi isteğim

Kendi isteğim	119	356.33	Ailemin isteği< Benim ve ailemin ortak isteği
Benim ve ailemin ortak isteği	260	327.88	Ailemin isteği< Puan
Puan	103	344.98	Diğer< Kendi isteğim
Diğer	34	276.79	Diğer< Puan
Toplam	648		

Tablo 12 incelendiğinde ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının lise tercih sebebine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). İş ve eğitim boyutu ile Evlilik ve aile boyutunda ailesinin isteği ile tercih yapan ergenlerin diğer nedenlerle tercih yapanlara göre puanlarının daha düşük olduğu görülmektedir. Din ve toplum boyutunda ailesinin isteğine göre tercih yapanların puanlarının kendi isteği ve kendisi ile ailesinin ortak isteğine göre tercih yapan ergenlerin puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Diğer seçeneğini belirten ergenlerin puanlarının ise kendisi ve ailesinin ortak isteği ile kendi isteğine göre tercih yapan ergenlere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Sağlık ve yaşam boyutunda ise, ailesinin isteği ile tercih yapanların puanlarının kendi isteği, kendisi ve ailesinin ortak isteği ve puan seçeneklerini belirten ergenlerin puanlarına göre daha düşük, diğer seçeneğini belirten ergenlerin puanlarının da kendi isteği ve puan seçeneğini belirten ergenlerin göre daha düşük olduğu görülmektedir.

‘Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları barınma şekline göre anlamlı farklılık göstermekte midir?’ alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının barınma şekline göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 13’te yer verilmiştir.

Tablo 13

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Barınma Şekline Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	sd	<i>p</i>	İstatistik	sd	<i>p</i>
İş ve Eğitim Boyutu	Aile yanında	.133	314	.000	.904	314	.000
	Okul pansiyonu	.164	287	.000	.854	287	.000
	Diğer	.117	47	.120	.919	47	.003
Evlilik ve Aile Boyutu	Aile yanında	.106	314	.000	.929	314	.000
	Okul pansiyonu	.128	287	.000	.913	287	.000
	Diğer	.189	47	.000	.894	47	.000
Din ve Toplum Boyutu	Aile yanında	.137	314	.000	.916	314	.000
	Okul pansiyonu	.138	287	.000	.914	287	.000
	Diğer	.170	47	.002	.918	47	.003
Sağlık ve Yaşam Boyutu	Aile yanında	.108	314	.000	.950	314	.000
	Okul pansiyonu	.094	287	.000	.950	287	.000
	Diğer	.130	47	.046	.948	47	.037

Tablo 13 incelendiğinde, ergenlerin gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları puanlarının barınma şekline göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0.05$). Ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının barınma şekline göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına Tablo 14’te yer verilmiştir.

Tablo 14

Ergenlerin Gelecek Beklentileri Alt Boyutları Puanlarının Barınma Şekline Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Barınma Şekli	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	p	Farklılık
İş ve Eğitim Boyutu	Aile yanı	314	312.53	2.567	2	.277	
	Okul pansiyonu	287	336.88				
	Diğer	47	328.87				
Evlilik ve Aile Boyutu	Aile yanı	314	331.12	1.025	2	.599	
	Okul pansiyonu	287	320.39				
	Diğer	47	305.33				
Din ve Toplum Boyutu	Aile yanı		318.79	1.576	2	.455	
	Okul pansiyonu		325.73				
	Diğer		355.15				
Sağlık ve Yaşam Boyutu	Aile yanı	314	315.43	1.434	2	.488	
	Okul pansiyonu	287	333.09				
	Diğer	47	332.65				

Tablo 14 incelendiğinde, ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının barınma şekline göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$).

“Ergenlerin okula uyum puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov

ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin okula uyumu puanları cinsiyete göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 15’te yer verilmiştir.

Tablo 15

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Cinsiyete Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	sd	<i>p</i>	İstatistik	sd	<i>p</i>
Okula Uyum	Kız	.084	407	.000	.962	407	.000
	Erkek	.068	244	.000	.976	244	.000

Tablo 15 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının cinsiyete göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0.05$). Ergenlerin okula uyum puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına Tablo 16’te yer verilmiştir.

Tablo 16

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Cinsiyete Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	<i>p</i>
Okula Uyum	Kız	407	308.76	125665.00	42637.000	.002
	Erkek	244	354.76	86561.00		
	Toplam	651				

Tablo 16 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). Yapılan incelemede erkek ergenlerin kız ergenlere göre okula uyum puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

“Ergenlerin okula uyum puanları yaşa göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin okula uyumu puanlarının yaşa göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 17’de yer verilmiştir.

Tablo 17

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Yaşa Göre Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk			
	Yaş	İstatistik	sd	p	İstatistik	sd	p
Okula Uyum	14	.105	51	.200	.942	51	.015
	15	.064	199	.048	.972	199	.001
	16	.095	170	.001	.965	170	.000
	17	.082	160	.011	.958	160	.000
	18	.078	71	.200	.965	71	.043

Tablo 17 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının yaşa göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0.05$). Ergenlerin okula uyum puanlarının yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına Tablo 18’de yer verilmiştir.

Tablo 18

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Yaşa Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	<i>p</i>	Farklılık
Okula Uyum	14	51	306.71	3.296	4	.510	
	15	199	335.09				
	16	170	327.86				
	17	160	309.09				
	18	71	348.02				

Tablo 18 incelendiğinde, ergenlerin okula yönelik uyum puanlarının yaşa göre farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$).

“Ergenlerin okula uyum puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin okula uyumu puanlarının sınıf düzeyine göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 19’da yer verilmiştir.

Tablo 19

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Normallik Testi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	sd	<i>p</i>	İstatistik	sd	<i>p</i>
Okula Uyum	9. sınıf	.068	245	.008	.973	245	.000
	10. sınıf	.093	179	.001	.956	179	.000
	11. sınıf	.084	161	.007	.969	161	.001
	12. sınıf	.076	66	.200*	.960	66	.032

Tablo 19 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının sınıf düzeyine göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0.05$). Ergenlerin okula uyum puanlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına Tablo 20’de yer verilmiştir.

Tablo 20

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Sınıf	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	p	Farklılık
Okula Uyum	9. Sınıf	245	331.54	1.545	3	.672	
	10. Sınıf	179	313.30				
	11. Sınıf	161	335.13				
	12. Sınıf	66	317.59				
	Toplam	651					

Tablo 20 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$).

“Ergenlerin okula uyum puanları okul türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin okula uyumu puanlarının okul türüne göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 21’de yer verilmiştir.

Tablo 21

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Okul Türüne Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	sd	<i>p</i>	İstatistik	sd	<i>p</i>
Okula Uyum	Anadolu Lisesi	.077	186	.009	.968	186	.000
	Meslek Lisesi	.095	159	.001	.948	159	.000
	Fen Lisesi	.077	306	.000	.970	306	.000

Tablo 21 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının okul türüne göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < 0.05$). Ergenlerin okula uyum puanlarının okul türüne göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına Tablo 22’de yer verilmiştir.

Tablo 22

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		Okul Türü	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	<i>p</i>	Farklılık
Okula Uyum		Anadolu Lisesi	186	335.69	3.118	2	.210	
		Meslek Lisesi	159	303.31				
		Fen Lisesi	306	331.90				
		Toplam	651					

Tablo 22 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p > 0.05$).

“Ergenlerin okula uyum puanları lise tercih sebebine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin okula

uyumu puanlarının lise tercih sebebine göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 23'te yer verilmiştir.

Tablo 23

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Lise Tercih Sebebine Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk			
		İstatistik	sd	p	İstatistik	sd	p
Okula Uyum	Ailemin isteği	.122	132	.000	.933	132	.000
	Kendi isteğim	.089	119	.022	.966	119	.004
	Ailem ve benim ortak isteğim	.076	260	.001	.979	260	.001
	Puan	.092	103	.031	.958	103	.002
	Diğer	.102	34	.200*	.959	34	.231

Tablo 23 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının lise tercih sebebine göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < 0.05$). Ergenlerin okula uyum puanlarının lise tercih sebebine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına Tablo 24'te yer verilmiştir.

Tablo 24

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Lise Tercih Sebebine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Tercih Sebebi	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	p	Farklılık
Okula Uyum	Ailemin isteği	132	278.09	20.783	4	.000	Ailemin isteği< Kendi isteğim
	Kendi isteğim	119	342.16				Ailemin isteği< Benim ve ailemin ortak isteği
	Benim ve ailemin ortak isteği	260	355.93				Diğer< Kendi isteğim
	Puan	103	301.55				Puan< Benim ve ailemin ortak isteği
	Diğer	34	272.07				Diğer< Benim ve ailemin ortak isteği
	Toplam		648				

Tablo 24 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının lise tercih sebebine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre, kendi isteği ile tercih yapan ergenlerin ailesinin isteğine ve diğer nedenlerle tercih yapan ergenlere göre tercih yapan ergenlere göre okula uyum puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kendisi ve ailesinin ortak isteğine göre tercih yapan ergenlerin ailesinin isteğine, puana ve diğer nedenlere göre tercih yapan ergenlere göre okula uyum puanları daha yüksek olduğu görülmektedir.

“Ergenlerin okula uyum puanları barınma şekline göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt probleminin çözümü için kullanılacak analize karar verebilmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk normallik testi uygulanmıştır. Ergenlerin okula uyumu puanlarının barınma şekline göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan normallik testi sonuçlarına Tablo 25’te yer verilmiştir.

Tablo 25

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Barınma Şekline Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	sd	<i>p</i>	İstatistik	sd	<i>p</i>
Okula Uyum	Aile yanında	.078	314	.000	.970	314	.000
	Okul pansiyonu	.082	287	.000	.969	287	.000
	Diğer	.105	47	.200*	.951	47	.046

Tablo 25 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının barınma şekline göre normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < 0.05$). Ergenlerin okula uyum puanlarının lise tercih sebebine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına Tablo 26'da yer verilmiştir.

Tablo 26

Ergenlerin Okula Uyum Puanlarının Barınma Şekline Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		Barınma Şekli	N	Sıra Ort.	Ki-kare	sd	<i>p</i>	Farklılık
Okula Uyum	Aile yanı		314		.913	2	.633	
	Okul pansiyonu		287					
	Diğer		47					

Tablo 26 incelendiğinde, ergenlerin okula uyum puanlarının barınma şekline göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve tartışma

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmada elde edilen bulgular, ilgili literatür kapsamında tartışılmıştır.

5.1.1. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile okula uyumuna ilişkin sonuçlar

Araştırmanın genel amacı ergenlerin gelecek beklentileri ve okula uyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ergenlerin okula uyumları ile gelecek beklentilerinin tüm alt boyutları (iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam) arasında düşük düzeyde pozitif yönde istatikselsel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Alanyazında ergenlerin okula uyumları ile gelecek beklentileri arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Israelashvili yapmış olduğu çalışmada (1997), ergenlerin gelecek beklentileri ile okula uyum arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve ergenlerin özellikle akranları ile olan okul deneyimlerinin gelecek beklentilerini şekillendirdiği belirtilmektedir. Aynı çalışmada, ergen gelecek beklentileri ve okula uyum arasındaki regresyon analizi sonucunda ergenlerin okuldaki sosyal kabullerinin gelecek beklentilerini yordadığı görülmüştür (Israelashvili, 1997). İlgili araştırma bulgusu ile mevcut araştırma bulgusu örtüşmektedir.

Öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen faktörlerden biri de okul yaşam kalitesi olabilir. Okul yaşam kalitesi öğrencilerin okul yaşamına dahil olmaları ve okul ortamıyla bütünleşmelerinden ve uyum sağlamalarından kaynaklı iyi oluş hali olarak ifade edilebilir (Karatzias, Papadioti-Athanasiou, Power ve Swanson, 2001). Öğrencilerin okul yaşam kalitesi onların akademik başarılarını artırmaktadır (Bourke ve Smith, 1989; akt. Mok, 2002). Diğer yandan akademik başarının düşük olması ergen gelecek beklentilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008). Bu araştırmaları destekler nitelikte olan başka bir çalışmada, ergen gelecek beklentileri ile okul yaşam kalitesi arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptamıştır (Baş, 2019). Bu araştırmalardan hareketle, okula uyum düzeyi yüksek olan ergenin, okul yaşam kalitesinin, akademik başarısının yüksek ve gelecek beklentilerinin de olumlu olacağı ifade edilebilir. Bu durumun ergenlerin gelecek beklentileri ve okula uyumları arasında pozitif düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmasının sebebi olduğu ifade edilebilir.

Mevcut araştırma bulgusunda; ergenlerin gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum ile sağlık ve yaşam alt boyutlarının tamamında okula uyumla düşük düzeyde pozitif yönde istatikselsel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırma bulgusu *iş ve eğitim boyutunda* incelendiğinde; ergenlerin gelecekte iyi bir iş sahibi olma, eğitim hayatını sürdürme, istediği mesleği yapma ve yeterli para kazanma gibi beklentilerinin okul uyum ile düşük düzeyde de olsa pozitif yönde olduğu görülmüştür. Araştırma yapılan bölgedeki

sosyoekonomik durumun düşük ve çalışma hayatının sınırlı (Bulut, 2019) olduğu düşünüldüğünde ergenlerin buldukları olumsuz durumları değiştirmek ve daha yaşanabilir gelecek planladıkları söylenebilir. Bu beklentilerinden dolayı okula uyumlu ve motiveledikleri söylenebilir.

Evlilik ve aile boyutu; evleneceğine, mutlu olacağına inanmak ve çocuk sahibi olacağını gelecekte beklemek olarak ifade edilebilir. Bener ve Günay'ın (2013) gençler üzerinde yapmış oldukları araştırmada gençlerin evlenmek ve aile kurmaya olumlu ve geleneksel bakış açısına sahip olduklarına ulaşılmıştır. Ergenlik döneminde birey kimliğini bulur ve diğer kişilerle yakın ilişkiler kurma, arkadaş olma eğiliminde olmaktadır. Aynı zamanda bu dönemde evlilik düşünceleri ve aile kurma ergen için önemlidir. Ergenlik döneminde yakın ilişkiler kurmayı ve ilişkileri sürdürmeyi başaran ergen, kendisine ve diğer bireylere güvenerek sevmek ve sevilme yeteneğine sahip olur. Aksine, bu dönemde yakın ilişki kurup ve sürdürmekte zorlanan ergen, bu dönemi başarıyla tamamlayamayabilir. Bu durum da ergenin zamanla insanlarla iletişim kurmaktan çekinip ve yakınlık kurmakta zorlanmasına neden olabilir (Erikson, 1963, 1965, 1983; akt. Senemoğlu, 2013). Okul ortamı, ergenlik döneminde bu yakın ilişkilerin kurulabileceği yerlerden biri olma özelliği taşımaktadır. Okula uyumlu olan ergenin, çevresiyle yakın ilişkiler kurabileceği ve bu ilişkileri sürdürebileceği düşünülebilir. Ergenlik döneminde ilişki kurma ve sürdürmeyi başarı ile gerçekleştiren ergenin ileriki yaşamda bunu evlilik ve aile kurması ile sağlayabilir. Bu da okula uyum ile gelecek beklentilerinin evlilik ve aile boyutunun pozitif yönde ilişkili çıkmasını açıklayabilir.

Din ve toplum boyutu; gelecekte düzenli olarak dini etkinliklere katılmak, yaşadığı toplumda öne çıkan kişilerden olmak gibi hedeflerin gelecekte beklenmesi olarak açıklanabilir. Toplum içinde belli bir statüye ulaşmak, lider olmak, başarı elde etmek isteyen ergenin okul yaşamına daha motiveledik ve uyumlu olabileceği düşünüldüğünde mesleki gelişimine katkı sağlamada bir basamak olan okul hayatına uyumlu olabileceği söylenebilir. Bu durum da okula uyum ile din ve toplum boyutundaki gelecek beklentilerinin pozitif yönde ilişkili olmasını açıklayabilir.

Sağlık ve yaşam boyutu; ergenin gelecekte sağlıklı bir yaşam süreceğine inanması olarak ifade edilebilir. Sağlıklı bir bedenin ve ruh sağlığının öğrencilerin okula uyumları için önemli olduğu söylenebilir. Er'in (2006) yapmış olduğu araştırma sonucunda; süregelen hastalığı olan çocukların akademik gelişimlerinin olumsuz etkilendiği görülmüştür. Bu kişilerin okula devam etmesinde aksaksıklar olup, sürekli veya aralıklı olarak devamsızlık

yapmak zorunda kalabilirler. Sağlık sorunları aynı zamanda bireyin toplumsal uyumunu, aile içi ilişkileri ve benzer ilişkileri olumsuz yönde etkileyebilir. Diğer öğrenciler gibi okulda yeterli vakit geçiremeyen öğrencinin okula uyumu da olumsuz etkilenebilir. Bu araştırmadan hareketle sağlıklı bireylerin daha çok okula devam etme şansı olduğu için okula uyumlarının daha fazla olabileceği düşünüldüğünde, okula uyum ile gelecek beklentilerinin sağlık ve yaşam boyutunun pozitif yönde ilişkili olmasının sebebi olarak açıklanabilir.

Ergenlerin okula uyumlarının olabilmesi için okula ve dolayısıyla eğitim-öğretime yönelik belli bir anlam yüklemesi gerektiği söylenebilir. Bu yüklediği anlam ise eğitimin doğası gereği bireyi geleceğe hazırlaması olabilir. Geleceğe hazır olmak ve gelecek beklentilerine sahip olmak isteyen ergen bunun en temel yolu olan okul hayatına, yüklediği bu anlam ile birlikte uyum sağlamaya çalışabilir. Fakat uyum sağlamasıyla ilişkili tek etken gelecek beklentileri olmayabilir. Bunun yanı sıra ergen bireyin içinde bulunduğu gelişim özellikleri dikkate alındığında arkadaşlarıyla olan ilişkileri de uyumunu etkileyebilir. Bu nedenle araştırmanın bu bulgusunda ergen gelecek beklentileri ile okula uyum arasındaki ilişki düşük düzeyde kalmış olabilir.

5.1.2. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile cinsiyete ilişkin sonuçlar

Araştırmada ergenlerin iş ve eğitim boyutundaki gelecek beklentilerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Kızların erkeklere göre iş ve eğitim boyutundaki gelecek beklentilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. 2012 ve sonrası okullaşma oranlarına bakıldığında; kadınların Türkiye okullaşma oranı %92,08 iken Muş ilinin ise %92,91 olduğu görülmüştür. 2012 ve sonrası kadın ve erkek toplam okullaşma oranına bakıldığında ise; Türkiye %84,2 iken Muş ili okullaşma oranının %53,51 olduğu görülmüştür (TÜİK, 2018). Buradan hareketle iş ve eğitim boyutundaki gelecek beklentilerinin kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek çıkmasının nedeni araştırmanın yapıldığı bölgede kız öğrencilerin eğitim alma ve iş sahibi olmalarının son yıllarda artması ve bunun da kızların geleceğe yönelik eğitimlerine devam edip iş sahibi olma beklentilerinin artması sebep olmuş olabilir.

Ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki beklentileri cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Erkeklerin kızlara göre evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye kaba evlenme hızı binde 6,81;

Muş ili kaba evlenme hızı ise binde 7,61'dir (TÜİK, 2018). Buradan hareketle Muş ili evlenme oranlarının Türkiye ortalamasından yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca doğurganlık hızlarına baktığımız zaman Türkiye ortalaması 1,88 iken Muş ilinin 3,15 olduğu görülmüştür (TÜİK, 2019). Bunlardan hareketle araştırma sonucunun sebebi; toplum yapısının evliliğe önem vermesi, ataerkil toplum yapısının devam etmesi, bölgede doğurganlık oranının yüksek olmasından dolayı (TÜİK, 2019) çok çocuklu aile yapısının yaygın olması, erkeklerin evlilik ve aile boyutunda gelecek beklentilerinin kızların evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentilerinden yüksek çıkmasını açıklayabilir. Ayrıca kızların evlilik ve aile boyutunda gelecek beklentilerinin erkeklere göre daha düşük olması; kızların iş ve eğitim gelecek beklentilerinin erkeklerden daha yüksek çıkması da göz önüne alındığında, kızların ilk olarak mesleki gelişimlerine önem vermeleri daha sonra evlilik düşüncesinde olmalarından kaynaklı olabilir. Bu sonuçlar ışığında kızların evlilik ve aile kurma konusunda modern ve eşitlikçi, erkeklerin ise daha geleneksel bakış açlarına sahip oldukları söylenebilir.

Ergenlerin din ve toplum boyutu ile sağlık ve yaşam boyutundaki gelecek beklentileri ise cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bölgedeki dini yaşayış anlayışının çoğu ailede benzer şekilde olması, ergenlerin din ve toplum boyutundaki gelecek beklentilerinin cinsiyete göre farklılaşmamasının sebebi olabilir. Aynı şekilde sağlık ve yaşam koşullarının iki cinsiyete de aynı imkanlar sağlanmasından dolayı sağlık ve yaşam boyutunda gelecek beklentilerinin cinsiyet açısından farklılık oluşturmamasını açıklayabilir.

Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında bazı araştırma sonuçlarının (Savcı, 2016; Alagöz, 2018) yapılan çalışmanın cinsiyete yönelik bulgularıyla örtüştüğü fakat bazı araştırma sonuçlarının (Coşkun, 2007; Tümkaya, Çelik ve Aybek, 2011; Tuncer ve Bahadır, 2018; Şimşek, 2012; Güleri, 1994) ise örtüşmediği görülmüştür. Savcı'nın (2016) yaptığı araştırma sonucuna göre erkeklerin kızlara göre evlilik ve aile boyutunda gelecek beklentileri düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alagöz'ün (2018) yaptığı araştırma sonucuna göre öğrencilerin cinsiyetleri ve gelecek beklentileri arasında kişisel ve mesleki gelecek alt boyutu haricinde diğer alt boyutlarda anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre gelecekte daha umutlu oldukları bulunmuştur. Araştırmaların benzer örneklem ve benzer lise türleri üzerinde yapılmış olması, araştırma sonuçlarının benzer çıkmasına sebep olmuş olabilir.

Tuncer'in (2011) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre gelecekte daha umutlu olduğu bulunmuştur. Tuncer ve Bahadır'ın (2018)

ise lise öğrencilerinin gelecek beklentilerini belirlemek için yaptığı araştırma sonucunda ergenlerin gelecek beklentileri ile cinsiyetleri arasında din ve toplum ile sağlık ve yaşam alt boyutunda erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık bulunurken; diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık bulunamamıştır. Yapılan araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmesinin sebebi birçok faktörden kaynaklanıyor olabilir. Araştırma yapılan lise türü, bölgenin yaşam şartları, ergenlerin demografik özellikleri gibi faktörlerin mevcut araştırmadan farklı olması, araştırma sonuçlarının farklılaşmasında etkili olmuş olabilir.

Ergen gelecek beklentilerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini belirten araştırmalardan farklı olarak Coşkun (2007) ve Tümyaka, Çelik ve Aybek'in (2011) lise öğrencileri üzerinde yaptıkları gelecek beklentileri araştırmaları sonucuna göre gelecek beklentileri ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yine aynı şekilde Şimşek'in (2012) ve Güleri'nin (1994) yaptıkları çalışmaların sonucuna göre kızlar ve erkekler arasında gelecek beklentileri hakkındaki iyimserlik düşünceleri hakkında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu araştırma sonuçlarında kızlar ve erkeklerin gelecek beklentileri arasında anlamlı farklılık bulunamadığı görülmektedir. Mevcut araştırmada ilişki bulunurken bu araştırma sonuçlarında cinsiyete ilişkin anlamlı farklılık bulunamaması kullanılan örneklemelerin farklı olmasından, araştırmada ulaşılan ergen sayılarının mevcut araştırmaya göre daha az olmasından ve araştırmanın yapıldığı bölgelerin farklılaşmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

5.1.3. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile yaşa ilişkin sonuçlar

Araştırmada ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentilerinin yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. 16 yaşındaki ergenlerin 14 ve 15 yaşındaki ergenlerden, 18 yaşındaki ergenlerin 15 yaşındaki ergenlerden evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentileri puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre gelecek beklentilerinin yaşın artması veya azalması ile değişmediği, farklı yaş gruplarının farklı gelecek beklentileri düzeylerine sahip oldukları görülmektedir. 16 yaşındaki ergenlerin 14 ve 15 yaşındaki ergenlerden fizyolojik ve bilişsel açıdan daha olgunlaşmış olabileceği için evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentileri daha yüksek çıkmış olabilir. 18 yaşındaki ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentilerinin 15 yaşındaki ergenlerden daha yüksek çıkması; 18 yaş aralığının genellikle

12. sınıf seviyesine dolayısıyla lise mezuniyet yılına denk gelmesi, ayrıca 18 yaş grubundaki ergenlerin bilişsel ve fizyolojik gelişimlerinin 15 yaş grubundaki ergenlerden daha yüksek olabileceği için evlilik ve aile boyutunda daha çok gelecek beklentilerine sahip oldukları söylenebilir.

Ergenlerin iş ve eğitim, din ve toplum boyutu ile sağlık ve yaşam boyutundaki gelecek beklentilerinin ise yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Araştırmanın yapıldığı bölgedeki ergenlerin yaşadıkları çevre, aile yapısı, akran çevresi ve bunun dışındaki faktörler benzer olduğu için, iş ve eğitim, din ve toplum ile sağlık ve yaşam alt boyutlarındaki gelecek beklentilerinin yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği söylenebilir.

Mevcut araştırmada ergen gelecek beklentilerinin dört alt boyutundan sadece birinde (evlilik ve aile) yaşa göre anlamlı farklılık görülmektedir. Ergenlerin gelecek beklentileri ile yaşları arasında mevcut araştırmada fark testi yapılmakla birlikte, alanyazında bu iki değişken arasındaki ilişkinin de incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalardan birinde, Greene'nin (1986) lise öğrenimi gören ergenlerle yapmış olduğu araştırma sonucunda yaş arttıkça ergenlerin gelecek beklentilerinin de arttığı bulunmuştur. Bu araştırma mevcut araştırma ile benzerlik göstermektedir. Yaş arttıkça bilişsel kapasitenin gelişmesi, karar verme becerilerinin yaşla birlikte gelişmesi (Byrness ve McClenny, 1994; akt. Çoban ve Hamamcı, 2006) yaş arttıkça gelecek beklentilerinin artmasına sebep olmuş olabilir. Diğer yandan Alagöz'ün (2018) yaptığı araştırma sonucunda gelecek beklentileri ile yaş arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Araştırma sonucunun mevcut araştırmadan farklı olması; araştırma yapılan bölgelerin farklılığı, okul türlerinin birebir benzer olmayışı ve araştırma yapılan zaman diliminin farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir.

5.1.4. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile sınıf düzeyine ilişkin sonuçlar

Ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentilerinde sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 10. sınıfların evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentileri puanlarının 9. sınıfların gelecek beklentileri puanlarından yüksek olduğu görülmüştür. 9. sınıf seviyesinde öğrenim gören ergenler ortaokuldan kısa bir süre önce ayrılmış ve lise düzeyine yeni geçiş yapmışlardır. 10. sınıf öğrencileri ise liseye devam etme ve öğrenim gördükleri kademeye uyum sağlamaları için 9. sınıf öğrencilerinden daha fazla süreye sahip olmuşlardır. Ayrıca sınıf düzeyi arttıkça yaş da artmaktadır ve geleceğe

yönelik düşüncelerin 10. sınıfta daha net bir şekilde şekillenebileceği söylenebilir. Bu sebeplerden dolayı 10. sınıf düzeyindeki ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentileri 9. sınıf düzeyindeki ergenlerden daha yüksek çıkmış olabilir. Alanyazın incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşılan araştırmaya ulaşılamamıştır.

Diğer yandan mevcut bulgulara zıt olarak, Şimşek'in (2012) yaptığı çalışma sonucuna göre lise öğrencilerinde sınıf düzeyinin artmasıyla birlikte gelecek beklentileri puanlarının azaldığını ve 9. sınıf öğrencilerinin üst sınıflara göre gelecek beklentileri puanlarının anlamlı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mevcut araştırmanın alanyazındaki araştırmalardan temel farkı alt boyutlar arasındaki farklılıkların incelenmesi olup diğer araştırmalarda ise toplam puan ile değişkenler arası farklılık incelenmiştir. Ayrıca bu araştırma sonuçları incelendiğinde, ergenlerin gelecek beklentileri üzerinde sınıf düzeyinin bazı araştırmalarda araştırma yapılan lise türü, bölgenin yaşam şartları ve ergenlerin demografik özellikleri araştırma sonuçlarındaki bu farklılıkta etkili olmuş olabilir.

Ergenlerin iş ve eğitim, din ve toplum boyutu ile sağlık ve yaşam boyutundaki gelecek beklentilerinin ise sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu bulgu alanyazındaki diğer bir bulgu (Apak ve Acar, 2018) ile benzerlik göstermektedir. Apak ve Acar'ın (2018) çalışmasında da gelecek beklentileri sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Ergenlerin iş ve eğitim, din ve toplum, sağlık ve yaşam boyutlarında gelecek beklentilerinin sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemesi, öğrenim görünen sınıf düzeyi açısından farklılık olmadığını göstermektedir. Türkiye genelinde kırsal nüfus oranı %23,2 iken, Muş ilinde bu oran %63,3 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2011). Kırsal nüfusun Türkiye kırsal nüfus ortalamasından çok yüksek olduğu düşünüldüğünde bu araştırma sonucunun sebebi, araştırma yapılan bölgedeki ergen lise öğrencilerinin tamamına yakınının çoğunlukla ailelerinin mesleği olan tarım ve hayvancılıkta ailelerine yardımcı olmaları nedeniyle iş ve eğitim konusunda beklentilerinin somut olarak şekillenmesinin önünde bir engel olmasından dolayı olabilir. Din ve toplum alt boyutunda sınıf düzeyine göre bir farklılık olmamasının nedeni ise, genellikle kırsal kesimde yaşayan ailelerin daha muhafazakar bir toplum yapısına sahip olabileceği düşünüldüğünde; araştırma bölgesindeki bu yapının her ergene benzer şekilde etki etmesinden dolayı olabilir. Sağlık ve yaşam alt boyutunda sınıf düzeyine göre bir farklılık olmamasının sebebi ise, bölgedeki tüm sınıf düzeylerindeki ergenlerin sağlık ve yaşam koşullarından aynı oranda etkilenmesinden kaynaklı olduğu söylenebilir.

5.1.5. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile okul türüne ilişkin sonuçlar

Ergenlerin evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam boyutlarındaki gelecek beklentilerinin okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Mevcut araştırmada alt boyutlar arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Fakat alanyazında ergen gelecek beklentilerinin alt boyutlarının okul türüne göre farklılık gösterip göstermediğiyle ilgili çalışmalara rastlanmamıştır.

Evlilik ve aile boyutunda; Fen Lisesi ile Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki puanlarının Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin akademik başarılarının Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerden daha yüksek olması, geleceğe yönelik üniversite okumak ve ardından kariyer planlarının olması, Fen Lisesi'nin Meb Ortaöğretime Geçiş Yönergesi'nde nitelikli okul olarak adlandırılması ve merkezi sınavla daha yüksek puanlı öğrencileri tercih etmesi, Fen Lisesi'nde okuyan ergenlerin sosyal çevrelerinin onlardan akademik ve mesleki gelişimlerine yönelik beklentilere sahip olmaları bu durumun sebepleri olarak gösterilebilir.

Din ve toplum boyutunda tüm okul türleri (Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi) arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre, Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin din ve toplum boyutundaki puanlarının Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puanlarından, Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puanlarının ise Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin akademik başarılarının Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerden daha düşük olması, Meslek Lisesi'ndeki ergenlerin genel olarak köylerde yaşam süren ailelere sahip olmalarından dolayı geleneksel yapısının hakim olduğu köy kültüründen gelmiş olmaları ve bu geleneksel düşünceden kaynaklı dini yaşantıya önem veren ailelerin değer ve yargılarıyla yetiştirilmiş olmaları etkili olmuş olabilir.

Sağlık ve yaşam boyutunda Fen Lisesi ile Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre, Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin sağlık ve yaşam boyutundaki puanlarının Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Araştırma yapılan

bölgenin sağlık koşulları, sosyal yaşam olanakları Türkiye’de en alt gruptaki iller arasında yer almaktadır (Bulut, 2019). Fen lisesinde öğrenim gören ergenlerin Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi’nde öğrenim gören ergenlere göre farkındalık ve gözlem yapabilme düzeylerinin daha yüksek olabileceği değerlendirildiğinde sağlık ve yaşam boyutunda Fen Lisesi’ndeki ergenlerin gelecek beklentilerinin daha düşük olduğu açıklanabilir.

Ergenlerin iş ve eğitim boyutundaki gelecek beklentilerinin ise okul türüne göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Ergenlerin hangi okul türünde öğrenim gördüğü fark etmeksizin geleceğe yönelik meslek hedefleri koyarken o mesleği yapabileceğine inanması ve istemesi, öğrenim gördüğü okuldan mezun kişilerin kazandıkları üniversite ve edindikleri mesleklerin ergenin hedeflerine yön vermesi gibi faktörler ergenlerin iş ve eğitim boyutundaki gelecek beklentilerinin okul türüne göre farklılaşmamasına sebep olduğu söylenebilir.

5.1.6. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile lise tercih sebebine ilişkin sonuçlar

Lise tercih sebeplerine ilişkin bulgulara bakıldığında ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının lise tercih sebebine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. İş ve eğitim boyutu ile evlilik ve aile boyutunda ailesinin isteği ile tercih yapan ergenlerin diğer nedenlerle tercih yapanlara göre puanlarının daha düşük olduğu görülmektedir. Alanyazında bu konuda yapılmış çalışmaya ulaşılamamıştır. Ailesinin isteği ile tercih yapan ergenlerin diğer nedenlerle tercih yapanlara göre iş ve eğitim boyutu ile evlilik ve aile boyutunda gelecek beklentileri puanlarının düşük olmasının sebebi, lise tercihinde ergenin isteği yerine kendi isteği doğrultusunda bir okulu tercih ettiren bir ailenin otoriter ebeveynlik tutumuna sahip olduğu düşünülebilir. Bu otoriter tutum altında yaşayan ergenin iş ve eğitim ile evlilik ve aile boyutunda da kendi beklentilerinden daha çok ailenin beklentileri etkili olabilir. Bu nedenle bu alt boyutlardaki puanlar düşük çıkmış olabilir.

Din ve toplum boyutunda ailesinin isteğine göre tercih yapanların puanlarının kendi isteği ve kendisi ile ailesinin ortak isteğine göre tercih yapan ergenlerin puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Lise tercihini belirlerken ergenin kararını dikkate almadan ailenin kendisinin yapması, ailenin otoriter bir ebeveynlik stiline sahip olduğunu gösterebilir. Bu otoriter tutumu sürekli hisseden ergenin süperegoyu temsil eden din ve toplum gibi unsurlara yönelik gelecek beklentilerinin düşük olabileceği söylenebilir.

Diğer seçeneğini belirten ergenlerin puanlarının ise kendisi ve ailesinin ortak isteği ile kendi isteğine göre tercih yapan ergenlere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgunun sebebi ise, diğer seçeneği içindeki sebeplerin neler olduğunun açık olmaması nedeniyle bilinmemektedir. Sağlık ve yaşam boyutunda ise, ailesinin isteği ile tercih yapanların puanlarının kendi isteği, kendisi ve ailesinin ortak isteği ve puan seçeneklerini belirten ergenlerin puanlarına göre daha düşük, diğer seçeneğini belirten ergenlerin puanlarının da kendi isteği ve puan seçeneğini belirten ergenlere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Sağlık ve yaşam boyutunda ailesinin isteği ile tercih yapan ergenlerin gelecek beklenti puanlarının düşük olmasının sebebi, bu ergenlerde ebeveynlerinin otoriter aile yapısına sahip olma ihtimalleri nedeniyle bağımsızlık duyguları yerine baskı hissedebilirler. Bu baskılanma hissi nedeniyle de gelecekteki sağlık ve yaşam konusunda beklentilerinin puanları düşük olabilir.

5.1.7. Ergen gelecek beklentilerinin iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam alt boyutları ile barınma şekline ilişkin sonuçlar

Ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının barınma şekline göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Literatürde bu konuda yapılmış çalışmaya rastlanılmamıştır. Ergenlerin aile yanında, pansiyonda veya bu seçenekler dışında başka bir yerde barınıyor olmasının gelecek beklentilerini etkilemediği görülmektedir. Bu durumun sebeplerinden biri, ergenin gelecek beklentilerinin içinde bulunduğu çevre ve koşulların etkisiyle belirginleşmesi olabilir. Ergenin pansiyonda veya ailesinin yanında kalması da bu çevreyi belirleyen etmenlerdendir. Araştırmanın yapıldığı bölgede ki sosyoekonomik şartların düşük olması (Bulut, 2019) ve doğurganlık hızının Türkiye ortalamasının üstünde olmasından dolayı çok çocuklu aile yapısına sahip olması (TÜİK, 2019) ailelerin ergenlere ayırdıkları vakit ve enerjinin yeteri kadar olmamasına sebep olmuş olabilir.

Sosyoekonomik seviyesi yüksek olan ve ilgili ebeveyne sahip ergenin pansiyona uyum sağlayıp eğitimine odaklanması, sosyoekonomik seviyesi düşük olan ve ilgisiz ebeveyne sahip olan ergene göre daha zor olabilir. Pansiyon koşullarının ev konforunda olmaması ve ergenin kişisel ihtiyaçlarını yardım almadan gidermeye çalışması evinde konfor alanı olan ergene zor geliyor olabilir. Fakat bölge koşullarından dolayı aile yanında veya pansiyonda ergene geniş bir konfor alanı sağlanamaması, ergenin pansiyonda kendi sorumluluğunu üstlenmesi gerekiyorken evinde de aile bireylerine yardım etmesi gerekebileceğinden

ergenin barınma şekli ile gelecek beklentileri arasında bir ilişki olmadığı sonucu çıkmış olabilir.

5.1.8. Ergenlerin okula uyumları ve cinsiyete ilişkin sonuçlar

Bulgular incelendiğinde ergenlerin okula uyum puanlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Buna göre, erkeklerin kızlara göre okula uyum puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazında benzer araştırma sonuçlarına ulaşılamamakla birlikte, mevcut araştırma sonucunun aksine Çetinkaya ve diğerlerinin (2019) lise öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırma sonucunda kızların okula uyum puanları ortalamalarının erkeklerin ortalamalarından daha fazla olduğuna ulaşılmıştır. Kuş ve Karatekin'in (2009), Şenses'in (1990) ve Eripek'in (1980) yaptıkları araştırmalarda, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla kuralları ihlal ettiği ve daha fazla disiplinsiz davranışlarda buldukları tespit edilmiştir. İhlal davranışı okula uyumun düşük düzeyde olduğu anlamına gelebilir. Bu nedenle bu araştırma sonuçları mevcut araştırma bulgusuna zıt olarak görülebilir. Araştırma yapılan bölgelerin farklı olması, araştırmaların farklı zamanlarda yapılmış olması, araştırma sonuçlarının mevcut araştırmaya göre farklı olmasına sebep olduğu düşünülebilir.

Mevcut çalışmada ise literatürde bulunan çalışmaların aksine erkeklerin okula uyum puanlarının kızlardan yüksek olmasının sebebi, bölgenin sosyokültürel yapısından kaynaklanıyor olabilir. Sosyokültürel açıdan bölgede tarım ve hayvancılığın yoğun yapılması (TÜİK, 2019) ve ergenlerin okul dışı vakitlerde ailelerine tarım ve hayvancılık işlerinde yardımcı olmaları, bu sebepten ötürü de arkadaşlarıyla yeterince vakit geçiremedikleri söylenebilir. Ergenlerin içinde buldukları gelişimsel dönem dikkate alındığında, arkadaşlarıyla vakit geçirdikleri yerlerde uyumlarının daha yüksek olması olasıdır. Özellikle erkek öğrencilerin bu ağır işlerde ailelerine yardımcı olmaları; okul ortamının okul dışı ortama göre daha rahat ve arkadaşlarıyla birlikte vakit geçirebildiği bir ortam olması nedeniyle kız ergenlere göre uyum puanlarının daha yüksek olmasını açıklayabilir.

5.1.9. Ergenlerin okula uyumları ve yaşa ilişkin sonuçlar

Bulgular incelendiğinde ergenlerin okula uyum puanlarının yaşa göre farklılık göstermediği görülmektedir. Alanyazında Yoleri ve Tanış'ın (2014) ilköğrencileri üzerinde yaptıkları

araştırma sonucuna göre öğrencilerin okula uyum puanlarının yaş faktörüne göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Benzer nitelikte, Doğan ve diğerleri (2008) okula uyumun yaşı küçük olan çocuklarda yaşı büyük olanlara göre daha çok görüldüğünü belirtmişlerdir. Alanyazında okula uyum ile ilgili yapılan araştırmaların bir çoğunun anaokulu ve ilkokul kademesi üzerinde yapıldığı görülmüştür. Mevcut araştırmada ergenlerde okula uyum ve yaş arasında anlamlı bir farklılık görünmezken alanyazındaki araştırmalarda farklılık görülmesi (Yoleri ve Tanış, 2014; Doğan ve diğerleri, 2008) araştırma yapılan yaş grubunun farklı olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

5.1.10. Ergenlerin okula uyumları ve sınıf düzeyine ilişkin sonuçlar

Bulgular incelendiğinde ergenlerin okula uyum puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Yapılan çalışmada bu sonucun bulunmasında araştırma yapılan okullarda her sınıf düzeyinde okula devamsızlığın benzer oranda olması, ergenlerin her sınıf düzeyinde okula uyum sorunları yaşanıyor olması ve herhangi bir sınıf düzeyine özel okula uyum sorununun fazla olmaması bu sonucun çıkmasında etkili olmuş olabilir.

Okul ortamında kendisini ortama yabancı gören kişiler, disiplinsiz davranışlar göstererek, kural ihlallerinde bulunabilirler ve bu davranışlarıyla kendilerini çevreye göstermeye çalışırlar (Şahin, 2012). Alanyazında Eripek'in (1980) lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada sınıf düzeyi yükseldikçe disiplinsiz davranışların arttığını ve en çok son sınıf öğrencilerinde disiplinsiz davranışların görüldüğü ifade edilmiştir. Kuş ve Karatekin'in (2008) ortaokul 4, 5, 6, 7, 8. sınıf öğrencileri ve lise 9, 10, 11. sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırma sonucuna göre sınıf düzeyi yükseldikçe okul kurallarının ihlali oranlarının da arttığı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarının mevcut araştırmadan farklılaşmasının sebebi, araştırma yapılan bölgelerin, okul türlerinin, örneklemelerin özelliklerinin ve araştırma yıllarının farklılığından kaynaklanıyor olabileceği söylenebilir.

5.1.11. Ergenlerin okula uyumları ve okul türüne ilişkin sonuçlar

Bulgular incelendiğinde ergenlerin okula uyum puanlarının okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bu bulguyu destekler nitelikte, Çetinkaya ve diğerlerinin (2019) yaptığı araştırmada da ergenlerin okula uyumlarının okul türüne göre bir farklılık göstermediği sonucu görülmektedir. Mevcut araştırma ile benzer sonuca

ulaşılmasının sebebi; aynı bölgede yer alan okullarda araştırma yapılması, benzer örneklerle çalışılması ve araştırmaların yakın tarihlerde yapılmış olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Mevcut çalışma sonucunda okula uyumun okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemesinin sebebi; ergenlerin okulun başarı durumuna ve fiziki koşullarına değil de yaşları itibariyle sosyal çevrelerine önem vermeleri (, ergenlerin okula uyumlarını arkadaş çevreleriyle ilişkili olup okul türünün etkili olmaması şeklinde açıklanabilir. Ayrıca bölge koşulları itibariyle nüfusun %63.3'ünün kırsal alanda yaşayan ailelerden oluşması (TÜİK, 2011) ve lise tercihi yapılırken tercih edilecek okulun başarısından ziyade okulun eve yakınlığı ve okul çevresinin dikkate alınması, ergenlerin okula uyum puanlarının okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemesini açıklayabilir.

5.1.12. Ergenlerin okula uyumları ve lise tercih sebebine ilişkin sonuçlar

Ergenlerin okula uyum puanlarının lise tercih sebebine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Kendi isteği ile tercih yapan ergenlerin ailesinin isteğine ve diğer nedenlerle tercih yapan ergenlere göre okula uyum puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Lise tercihi yaparken kendi isteği üzerine lise tercihi yapan ergenlerin ailesinin isteği ve diğer nedenlerden dolayı lise tercihinde bulunan ergenlerden okula uyum puanlarının yüksek çıkmasının sebebi, ergenin kendi seçimlerinin sonucunu kabul etmesi olabilir.

Kendisi ve ailesinin ortak isteğine göre tercih yapan ergenlerin ailesinin isteğine, puana ve diğer nedenlere göre tercih yapan ergenlere göre okula uyum puanları daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapıcı ve güven verici aile tutumları bireyin kendine olan inancını artırır. Bu inançlardan biri de kariyer tercihine yön veren inançlar olduğu düşünüldüğünde, ailelerin bu süreçte aktif rol almalarının önemli olduğu görülmektedir. Ayrıca aktif başa çıkma alışkanlığı olan bireylerin daha mutlu olacağı seçimler yapabileceği ortaya konmuştur (Sürücü, 2018). Bu bilgilerden hareketle araştırma sonucunun sebebi, ergenin ailesinden sosyal destek alması ve bu sayede okula yönelik olumlu tutum geliştirmesinden kaynaklı olabilir. Bu bulguları destekler nitelikte, Çetinkaya ve diğerlerinin (2019) yaptığı araştırmada, kendi isteği ile tercih yapan ergenlerin okula uyum puanları ailesinin isteği ile tercih yapan ergenlerin okula uyum puanlarından daha yüksek olduğu belirtilmektedir.

Mevcut araştırma ile benzer sonuçlara ulaşılması, araştırmaların aynı bölgede ve benzer örneklemeler üzerinde yapılmasından kaynaklı olduğu düşünülebilir.

5.1.13. Ergenlerin okula uyumları ve barınma şekline ilişkin sonuçlar

Bulgular incelendiğinde ergenlerin okula uyum puanlarının barınma şekline göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bu bulguyu destekler nitelikte, Çetinkaya ve diğerlerinin (2019) yaptığı araştırmada, barınma yerine göre ergenlerin okula uyum puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirtilmektedir. Bölge şartlarından dolayı ailesinin yanında kalan ergenlerin genellikle fiziki şartları iyi olmayan evlerde yaşamaları, ailede ekonomik yetersizliklerin olması (Bulut, 2019), çok çocuklu aile yapısından (TÜİK, 2019) dolayı ebeveyn ilgisinden yeterince yararlanamamaları ergenlerin, pansiyonda veya evde kalmaları arasında anlamlı bir farklılık göstermemesini açıklayabilir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırmanın sonuçlarına dayalı öneriler

- Araştırma sonucuna göre ergen gelecek beklentileri ile okula uyumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu sonuçtan hareketle, ergenlerin okula uyum konusunda zorluk yaşamamaları ve okula uyum düzeylerini artırmak amacıyla gelecek beklentilerine dair bireysel görüşmeler, grup psikoeğitimi gibi rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri verilebilir.
- Araştırma sonucuna göre, ergenlerin iş ve eğitim boyutundaki gelecek beklentilerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Kızların erkeklere göre iş ve eğitim boyutundaki gelecek beklentilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçtan yola çıkarak kız ve erkek ergenlerin okula devam durumları kontrol edilip, riskli görülen kız ve erkek ergenlere önleyici rehberlik çalışmaları yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca okul rehberlik hizmetleri kapsamında sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmeni tarafından kız ve erkek ergenlere hedef belirlemeye yönelik bilgilendirici ve farkındalık kazandırıcı çalışmalar (seminer, sınıf içi etkinlikler, grup çalışmaları) yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- Araştırma sonucuna göre, ergenlerin evlilik ve aile boyutundaki beklentilerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Erkeklerin

kızlara göre evlilik ve aile boyutundaki gelecek beklentilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle okullarda rehberlik hizmetleri kapsamında sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmeni tarafından hedef belirlemeye yönelik kız ergenlere bilgilendirici ve farkındalık kazandırıcı çalışmalar (seminer, grup etkinlikleri) yapılmasının, ergen gelecek beklentilerini şekillendirmede ve düzenlemede etkili olacağı düşünülmektedir.

- Araştırma sonucuna göre, ergenlerin gelecek beklentileri puanlarının lise tercih sebebine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. İş ve eğitim boyutu ile evlilik ve aile boyutunda ailesinin istediği ile tercih yapan ergenlerin diğer nedenlerle tercih yapanlara göre gelecek beklentileri puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle lise tercih döneminden önce, 8. Sınıf velilerine okul rehber öğretmeni tarafından lise tercih sürecine yönelik veli bilgilendirme seminerleri düzenlenmelidir. Sürecin öğrenci, veli ve okulun iş birliği ile yürütülmesinin önemi veli ve öğrencilere anlatılmalıdır. Ergenlere ve velilere sınav kaygısı, ergenlikteki psikolojik değişimler, geleceğe yönelik hedefler belirleme, stresle baş etme, problem çözme becerilerini geliştirme gibi konular hakkında velilere ve ergenlere yönelik önleyici grup çalışmaları yapılması, tercih döneminin sağlıklı yürütülebilmesi açısından önemlidir.
- Araştırma sonucuna göre, erkeklerin kızlara göre okula uyumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle, kız ergenlerin okula uyumlarını artırmak amacıyla sosyo-kültürel etkinlikler, bilgi yarışmaları, sportif faaliyetler, oryantasyon çalışmaları, drama, uygulamalı aktiviteler yapılabilir. Kız ergenler bu etkinliklere katılımları konusunda teşvik edilebilir. Ayrıca; bilişsel, bütüncül ve varoluşsal kuramlar kullanılarak uyumu artırmaya yönelik bireysel veya grupla psikolojik danışmalar yapılabilir.
- Kızların erkeklere göre okula uyumlarının daha az olması göz önüne alındığında; okul psikolojik danışmaları tarafından, kız ergenler ile başa çıkma stratejileriyle ilgili bilgilendirme ve görüşmeler yapılabilir. Ayrıca uyum problemlerini çözmek ve gelecek beklentilerini artırmak amacıyla anne babaların ergenlerle geçirecekleri vakitlerin daha kaliteli olmasını sağlamak için ebevyn-ergen grup etkinlikleri planlanabilir. Ebevynlerin ergenlerin akademik sürecine verdikleri desteği artırmalarını ve ilgi göstermelerini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır.

- Araştırma sonucuna göre, kendi isteği ile lise tercihi yapan ergenlerin ailesinin isteğine ve diğer nedenlerle tercih yapan ergenlere göre okula uyum puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle okula uyumun sağlanmasında ergenlerin kendi isteği ile lise tercihinde bulunmasının önemli olduğu görülmektedir. Bu kapsamda lise tercihi döneminden önce okul rehber öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenleri tarafından veli ve ergenlere tercih sürecine yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılmalıdır. Problem çözme, karar verme, stresle baş etme gibi konularda önleyici çalışmalar yürütülmelidir. Ayrıca ebeveynlere yönelik, öğrencilerde ki sınav döneminin getirdiği psikolojik yükün azaltılması için ergenleri duygusal ve sosyal anlamda desteklemeleri ve her şartta onlara güvenmelerini sağlayacak rehberlik çalışmaları yapılabilir. Ebeveynlerin ergen üzerindeki baskısının ergeni daha olumsuz etkilebileceği düşünüldüğünde, baskıcı ve otoriter ebeveynlik stiline sahip ebeveynlerle psikoeğitim çalışmaları yapılabilir.
- Genel olarak; ergenlerde gelecek beklentilerini artırmaya yönelik, çeşitli meslek gruplarıyla işbirliği yapılarak ergenlere bilgilendirici seminer yapılabilir. Ergenlerin meslek gruplarının çalışma şartları hakkında bilgi edinmeleri için alan gezileri organize edilebilir. Ayrıca düşük gelecek beklentileri konusunda iyimserliklerini artırılması yönünde okullardaki rehberlik servisleri tarafından grup terapisi çalışmaları ve bireysel görüşmeler düzenlenebilir.
- Yapılan çalışma ile çıkan sonuçlar okulların rehberlik servisi ile paylaşılarak çeşitli önlemler alınması, öğrencilerin bu süreci daha sağlıklı geçirmesine katkı sağlayabilir.

5.2.2. Gelecek araştırmalara öneriler

- Bu araştırma Muş il merkezi ve Korkut ilçesinde yer alan resmi üç farklı lisede öğrenim gören ergenlerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Geniş kapsamlı sonuçlar elde edebilmek için daha önce bu konunun çalışılmadığı farklı şehir ve kültürler ile çalışılabilir.
- Alanyazında okula uyumla ilgili araştırmalar incelendiğinde çoğunlukla okulöncesi ve ilkokul düzeyinde yapılan araştırmalar olduğu görülmektedir. Bu nedenle alanyazına katkıda bulunmak adına ortaokul, lise ve üniversitelerde de bu konuyla ilgili araştırmalar yapılabilir.

- Bu araştırmada ergen gelecek beklentileri ile okula uyum arasındaki ilişki düşük düzeyde pozitif yönde bulunmuştur. Ergen gelecek beklentilerine ve okula uyumlarına etki eden veya ilişkili olabilecek diğer değişkenlerle çalışmalar yapılabilir.
- Uyum problemleri farklı değişkenlere (ebeveynlik stilleri, bağlanma stilleri vb.) yer verilerek çalışma genişletilebilir.

KAYNAKLAR

- Akıncı Gökdal, G. (2019). *Ergenlerin okula aidiyet duyguları ve başa çıkma stratejilerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 564616).
- Aktaş, E. (2016). *Ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile gelecek beklentileri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 429313).
- Alağöz, E. (2018). *İstanbul ilinde özel mesleki ve teknik anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin gelecek beklentileri üzerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 521021).
- Alikaşıfoğlu, M. (2008, Mart). *Ergenlerde davranışsal sorunlar*. İ.Ü. Cerrahpařa Tıp Fakóltesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. İstanbul Üniversitesi Cerrahpařa Tıp Fakóltesi, İstanbul.
- Apak, H. ve Acar, M. C. (2018). Sosyal hizmetler önlisans öğrencilerinin bölümlerine yönelik tutumları ile gelecek beklentilerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15). DOI: 10.29029/busbed.383610
- Arabacıoğlu, B. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 547549).

- Atabey, N. (2020). Future expectations and self-efficacy of high school students as a predictor of sense of school belonging. *Education and Science*, 45(201), 125-141. DOI: 10.15390/EB.2020.8315
- Avcı, M. (2006). Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 39-63. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisobil/issue/2817/37925>
- Avcı, S. ve Erden, M. (2009). Gelecek zaman algısı ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(37), 1-12. Erişim adresi: <https://arastimax.com/en/system/files/dergiler/240/makaleler/3/38/arastimax-gelecek-zaman-algisi-olceginin-turkce-formunun-gecerlik-guvenirlik-calismasi.pdf>
- Aylar, E. (2012). Bir örnek olay incelemesi: Sosyo-Kültürel teori bağlamında geleceğe yönelik hedefler ve öz-düzenleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 767-782. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/48698/619564>
- Bağçeli Kahraman, P. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum sürecine ilişkin anaokulu öğretmenlerinin ve annelerinin görüşleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 3-20. DOI: 10.24130/eccd-jecs.196720182144
- Bahadır, R. Y. (2018). *Lise öğrencilerinin kariyer kararı yetkinlik beklentilerinin anne baba tutumları ve başa çıkma stilleri açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 498912).
- Baş, N. (2019). *Ortaokul öğrencilerindeki gelecek beklentilerinin açıklanmasında okula bağlılık ve okul yaşam kalitesinin rolü* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 571857).
- Baş, N. ve Altun, F. (2020). Ortaokul öğrencilerindeki gelecek beklentilerinin açıklanmasında okula bağlılık, okul yaşam kalitesi ve akademik başarının rolü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 197-213. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1007666>
- Bayaoğlu, A. S. ve Purutçuoğlu, E. (2010). Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin gelecek beklentileri ve sosyal destek algıları. *Kriz Dergisi*, 18(1), 27-39. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000316
- Bayraktar, F. (2007). Olumlu ergen gelişiminde ebeveyn alınan ilişkilerin önemi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*: 14 (3): 23-29

- Bener, Ö. ve Günay, G. (2013). Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 3 (1), 2013, 1-16 Erişim adresi:
https://www.researchgate.net/profile/Gulay_Gunay/publication/274188105_Genclerin_Evlilik_ve_Aile_Yasamina_Iliskin_Tutumlari/links/5bf26355299bf1124fdd0a2e/Genclerin-Evlilik-ve-Aile-Yasamina-Iliskin-Tutumlari.pdf
- Birch, S. H. ve Ladd, G. W. (1997). The teacher-child relationship and children's early school adjustment. *Journal of School Psychology*, 35(1), 61–79.
[https://doi.org/10.1016/S0022-4405\(96\)00029-5](https://doi.org/10.1016/S0022-4405(96)00029-5).
- Brumley, L. D., Jaffee, S. R. ve Brumley, B. P. (2017). Pathways from childhood adversity to problem behaviors in young adulthood: The mediating role of adolescents' future expectations. *Journal of Youth And Adolescence*, 46(1), 1-14.
<https://doi.org/10.1007/s10964-016-0597-9>
- Bulut, H. (2019). Türkiye'deki İllerin Yaşam Endekslerine Göre Kümelenmesi. *Journal of Natural & Applied Sciences*, 23(1). DOI: 10.19113/sdufenbed.444143
- Buyruk, M. (2009). *Ailenin sosyo-ekonomik yapısının meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentilerine etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 308715).
- Carvalho, R. G. ve Novo, R. F. (2012). Family socioeconomic status and student adaptation to school life: Looking beyond grades. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 10(3), 1209-1222. Erişim adresi:
http://repositorio.ual.es/bitstream/handle/10835/1889/Art_28_751_eng.pdf?sequence=1
- Choi, D. S. ve Cho, S. J. (2016). Influence of adaptation to school life in career maturity of adolescents. International Information Institute (Tokyo). *Information*, 19(11B), 5447-5451. Erişim adresi:
<https://search.proquest.com/openview/b7305f2f40e05dd9dfd76a1f4a53ba4b/1?pq-origsite=gscholar&cbl=936334>
- Coşkun, Y. (2007). Ortaöğretim öğrencilerinin umutsuzluk durumları ve aile işlevselliği ilişkisinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 26(26): 11-26. Erişim adresi: <http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/1202>

- Cunningham, M., Mars, D. E., ve Burns, L. J. (2012). The relations of stressful events and nonacademic future expectations in African American adolescents: Gender differences in parental monitoring. *The Journal of Negro Education*, 81(4), 338-353. DOI: 10.7709/jnegroeducation.81.4.0338
- Çağlar, D. (1974). Uyumsuz çocuklar ve eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*, 7(1). 141-181. https://doi.org/10.1501/Egifak_000000041
- Çelik, E. (2009). *Evli öğretmenlerin bağlanma stili, denetim odağı ve bazı nitelikleri açısından evlilik uyum düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 235248).
- Çelikel, F. Ç. ve Erkorkmaz, Ü. (2008). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkili etmenler. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 45(4), 122-129. Erişim adresi: <https://www.noropsikiyatriarsivi.com/sayilar/390/buyuk/122-129.pdf>
- Çetinkaya, B., Gülaçtı, F. ve Çiftçi, Z. (2019). Lise öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(20), 1-14. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ksbd/issue/45826/519355>
- Çoban, A , Hamamcı, Z . (2006). Kontrol Odakları Farklı Ergenlerin Karar Stratejileri Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 393-402. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/49104/626613>
- Daigle, L. E., Hoffman, C. Y. ve Johnson, L. M. (2018). The extent and risk of violent victimization among international college students enrolled in the United States: A gendered analysis. *Journal of interpersonal violence*, 33(19), 3053-3073. <https://doi.org/10.1177/0886260516633686>
- Demirci, E. (2019). *İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerileri ve okula uyum durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 604273).
- Deviren. D. (2016). *Kırsal alan koşullarında kırsal gençliğin yaşam memnuniyetleri ve gelecek beklentileri (Tokat ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 436420).
- Dilbaz, N. ve Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı: depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi*, 1(3), 134-138. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/596250>

- Doğan, S., Kelleci, M., Sabancıoğulları, S. ve Aydın, D. (2008). Bir ilköğretim okulunda öğrenim gören çocuklarda ruhsal uyum sorunları. *TSK Konuyucu Hekimlik Bülteni*, 7(1), 47-52. Erişim adresi: <https://acikerisim.cumhuriyet.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12418/1869>
- Duncan, G. J., Dowsett, C. J., Claessens, A., Magnuson, K., Huston, A. C., ... Japel, C. (2007). School readiness and later achievement. *Developmental Psychology*, 43(6), 1428-1446. Doi: 10.1037/0012-1649.43.6.1428
- Durnalı, M., Filiz, B. ve Aydın, E. (2018). Okula uyum ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Sakarya University Journal of Education*, 8(3), 115-127. <https://doi.org/10.19126/suje.357548>
- Dursun, A., Özkan, M. ve Körlar Başkaya, Y. (2019). *Ergenlerin gelecek beklentilerinin yordayıcısı olarak: psikolojik semptomlar ve akademik başarı*. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 121-144. <https://doi.org/10.19171/uefad.447592>
- Ege, A. (2018). *Ergenlerin sorunlarının ve algıladıkları sosyal desteğin gelecek beklentilerine etkilerinin incelenmesi: Altındağ örneği* (Doktora Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 508646).
- Er, M. (2006). Çocuk, hastalık, anne-babalar ve kardeşler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49, 155-168. Erişim adresi: http://www.cshd.org.tr/uploads/pdf_CSH_206.pdf
- Erden, G. ve Kargı E. (2005). *Davranım Bozukluklarında Çevresel Etkenlerin Rolü*. Okul Öncesi ve Özel Eğitim Rehberi, Ankara: Kumpanya İletişim, 58-61.
- Erdoğan, S., Sanlı, H.S. ve Bekir, H.S. (2005). Gazi üniversitesi eğitim fakültesi öğrencilerinin üniversite yaşamlarına uyum durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 479-496. Erişim adresi: <https://www.academia.edu/6023051/GAZI%20ÜNİVERSİTESİ%20EĞİTİM%20FAKÜLTESİ%20ÖĞRENCİLERİNİN%20ÜNİVERSİTE%20YAŞAMLARINA%20UYUM%20DURUMLARI>
- Ergül Topçu, A. (2016). *Olumsuz yaşam olayları, anne ergen ilişkisi ve ergen uyumu arasındaki ilişkiler: Bir izleme çalışması*. (Doktora Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 425360).
- Eripek, S. (1980). *Ankara ili merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında disiplin uygulamaları ve bu uygulamaların uyum sorunları yönünden değerlendirilmesi*

(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Eryılmaz, A. (2011). Ergen öznel iyi oluşu ile olumlu gelecek beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam: Journal of Psychiatry & Neurological Sciences*, 24(3). doi:10.5350/DAJPN2011240306

Fergusson, D. M. ve Horwood, L. J. (1995). Early disruptive behavior, IQ, and later school achievement and delinquent behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 23(2), 183–199. <https://doi.org/10.1007/BF01447088>

Gísladóttir, T. L., Matthíasdóttir, Á. ve Kristjánsdóttir, H. (2013). The effect of adolescents' sports clubs participation on self-reported mental and physical conditions and future expectations. *Journal of Sports Sciences*, 31(10), 1139-1145. <https://doi.org/10.1080/02640414.2013.773402>

Greene, A. L. (1986). Future-time perspective in adolescence: the present of things future revisited. *Journal of Youth and Adolescence*, 15(2), 99-113. <https://doi.org/10.1007/BF02141732>

Gül, S. K. ve Güneş İ. D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1). Erişim adresi: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423867128.pdf>

Güleri, M. (1994). Üniversiteli ve işçi gençliğin gelecek beklentileri ve kötümserlik-iyimserlik düzeyleri. *Kriz Dergisi*, 6(1), 55-65. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000036

Hamarta, E., Deniz, E. ve Uslu, M. (2001). *Engelli çocuğu olan anne babaların umutsuzluk düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Özel Eğitim Kongresi, Konya.

Iovu, M. B. (2014). Adolescents' positive expectations and future worries on their transition to adulthood. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 149, 433-437. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.08.283>

Israelashvili, M. (1997). School adjustment, school membership and adolescents' future expectations. *Journal of Adolescence*, 20(5), 525-535. <https://doi.org/10.1006/jado.1997.0107>

İkizoğlu, M, Önal Dölek, B. ve Gökçearslan Çifci, E. (2007). Çalışan çocukların sorunları ve geleceğe ilişkin beklentileri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 21-36. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsh/issue/48442/613650>

- Karatzias, A., Papadioti-Athanasidou, V., Power, K. G., & Swanson, V. (2001). Quality of school life. A cross-cultural study of Greek and Scottish secondary school pupils. *European Journal of Education*, 36(1), 91-105. Erişim adresi: https://www.jstor.org/stable/1503610?casa_token=oDKA_aKTA24AAAAA:rsACBvuJg9ACBGICgtZz4p8e6ta3KMKd2Hh_96Z6K9bE1RTwuwT7c3XICHVK-ya7GEIDdfzmfhFSdnjsN
- Kılıçcı, Y. (1988). Yaşlılığın uyum sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 3, 41-45. Erişim adresi: http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/shw_artcl-1488.html
- Kim, J. H. ve Kim, E. H. (2017). The relationships between the parental attitude types and adolescents' adaptation to school. *Journal of Digital Convergence*, 15(3), 353-363. Doi: 10.14400/JDC.2017.15.3.353
- Knowles, A., Rinehart, J. K., Steinberg, L., Frick, P. J. ve Cauffman, E. (2020). Risky sexual behavior among arrested adolescent males: the role of future expectations and impulse control. *Journal of Research on Adolescence*, 30, 562-579. <https://doi.org/10.1111/jora.12499>
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açasından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 231-256. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/erusosbilder/issue/23750/253040>
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi* (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2009). Öğrencilerin okul ortamında kurallara uygun davranma yeterliklerinin çeşitli değişkenler açasından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 10(1), 183-196. Erişim adresi: <http://openaccess.ahievran.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12513/161#sthash.2DzjqHkz.dpbs>
- Lázaro-Visa, S., Palomera, R., Briones, E., Fernández-Fuertes, A. ve Fernández-Rouco, N. (2019). Bullied adolescent's life satisfaction: personal competencies and school climate as protective factors. *Frontiers in psychology*, 10, 1691. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01691>
- Loeb, E., Hessel, E. T. ve Allen, J. (2016). The self-fulfilling prophecy of adolescent social expectations. *International Journal of Behavioral Development*, 40(6), 555-564. <https://doi.org/10.1177/0165025415618274>

- Lopes, P. N., Mestre, J. M., Guil, R., Kremenitzer, J. P. ve Salovey, P. (2012). The role of knowledge and skills for managing emotions in adaptation to school: Social behavior and misconduct in the classroom. *American Educational Research Journal*, 49(4), 710-742. <https://doi.org/10.3102/0002831212443077>
- Mahler, A., Fine, A., Frick, P. J., Steinberg, L. ve Cauffman, E. (2018). Expecting the unexpected? expectations for future success among adolescent first-time offenders. *Child Development*, 89(6), e535-e551. <https://doi.org/10.1111/cdev.12977>
- McWhirter, E. H. ve McWhirter, B. T. (2008). Adolescent future expectations of work, education, family, and community development of a new measure. *Youth & Society*, 40(2), 182-202. <https://doi.org/10.1177/0044118X08314257>
- Mello, Z. R. ve Swanson, D. P. (2007). Gender differences in African American adolescents' personal, educational, and occupational expectations and perceptions of neighborhood quality. *Journal of Black Psychology*, 33(2), 150-168. <https://doi.org/10.1177/0095798407299514>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Gençlerde uyum problemleri* (2011). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Aile ve Tüketici Hizmetleri.
- Mo Ching Mok, M. Determinants of Students' Quality of School Life: A Path Model. *Learning Environments Research* 5, 275-300 (2002). <https://doi.org/10.1023/A:1021924322950>
- Önder, A. ve Gülay, H. (2010). 5-6 yaş çocukları için okula uyum öğretmen değerlendirme ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(1), 204-224. Erişim adresi: http://mts.iojes.net//userfiles/Article/IOJES_176.pdf
- Özçakmak, H. ve Köroğlu, M. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik beklentileri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(4), 49-58. Erişim adresi: <http://www.anadiliegitimi.com/en/download/article-file/14936>
- Prince, D. M., Epstein, M., Nurius, P. S., Gorman-Smith, D. ve Henry, D. B. (2019). Reciprocal effects of positive future expectations, threats to safety, and risk behavior across adolescence. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 48(1), 54-67. doi.org/10.1080/15374416.2016.1197835
- Ruckstuhl-Valenti, T. (t.y.). Anxiety and phobias “if your own mind is lying to you, you need another opinion”. Erişim adresi: http://www.therapistseattle.net/assets/pdfs/anxieties_phobias.pdf

- Savcı, H. (2016). *Ergenlerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile gelecek beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 446355).
- Schmid, K. L., Phelps, E. ve Lerner, R. M. (2011). Constructing positive futures: Modeling the relationship between adolescents' hopeful future expectations and intentional self regulation in predicting positive youth development. *Journal of adolescence*, 34(6), 1127-1135. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.07.009>
- Schmidt, C. J., Pierce, J. ve Stoddard, S. A. (2016). The mediating effect of future expectations on the relationship between neighborhood context and adolescent bullying perpetration. *Journal of Community Psychology*, 44(2), 232-248. doi.org/10.1002/jcop.2176
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Springer, A. E., McQueen, A., Quintanilla, G., Arrivillaga, M. ve Ross, M. W. (2009). Reliability and validity of the Student Perceptions of School Cohesion Scale in a sample of Salvadoran secondary school students. *BMC International Health and Human Rights*, 9(1), 30. Erişim adresi: <https://link.springer.com/article/10.1186/1472-698X-9-30>
- Stickley, A., Kuposov, R., Kamio, Y., Takahashi, H., Koyanagi, A., Inoue, Y., ... ve Ruchkin, V. (2019). Attention deficit/hyperactivity disorder and future expectations in Russian adolescents. *ADHD Attention Deficit and Hyperactivity Disorders*, 11(3), 279-287. DOI: 10.1007/s12402-019-00292-w
- Stoddard, S. A. ve Pierce, J. (2015). Promoting positive future expectations during adolescence: The role of assets. *American Journal of Community Psychology*, 56(3-4), 332-341. <https://doi.org/10.1007/s10464-015-9754-7>
- Sung-Hee, B. ve Jung-Min, K. (2007). The relationships among children's/adolescents' frequency levels of playing internet games, motives for playing internet games and adaptation to school. *Journal of Korean Home Management Association*, 25(2), 47-58. Erişim adresi: <http://www.koreascience.or.kr/article/JAKO200717317775385.page>

- Şahin, M. (2012). Eğitimi Ve Okulu Etkileyen Bazı Sosyal Değişimlerin Kavramsal Çözümlemesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(194), 132-148. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36174/406740>
- Şen, A. S. (2015). *Ergenlerin sahip oldukları değerler ile gelecek beklentileri ve madde bağımlılığında korunma öz-yeterliği arasındaki yordayıcı ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 425172).
- Şenses, V. (1990). *Tokat ili merkez ve ilçe ortadereceli okul öğrencilerinin disipline aykırı davranışlarda bulunma nedenlerinin araştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, H. (2012). Güneydoğu Anadolu bölgesindeki lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ve gelecek beklentilerini etkileyen faktörler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 90-109. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akukeg/issue/29344/314023>
- Tangüner, D. (2017). *Okul öncesi eğitim almış ve almamış ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum düzeyi ve anksiyete düzeyi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 525596).
- TDK, (t.y.). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. Erişim adresi: <http://www.tdk.gov.tr>
- Topaktaş, B. (2015). *Adölesanlarda algılanan sosyal desteğin gelecek beklentisi ve ruhsal belirti düzeyleri ile ilişkisi* (Tıpta Uzmanlık Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 409381).
- Topcu, E. (2017). *Veli oryantasyon programının okul öncesi öğrencilerinin okula uyumuna etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 468249).
- Tuncer, M. (2011). Yükseköğretim gençliğinin gelecek beklentileri üzerine bir araştırma. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6 (2), 935-948. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/profile/Murat_Tuncer2/publication/272875638_A_Research_Regarding_Future_Expectations_of_University_Youth/links/5528bf470cf2779ab78e175c.pdf
- Tuncer, M. ve Bahadır, F. (2018). Lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 15(1), 541-553. Erişim adresi: <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/5212>

- TÜİK, (2019). Türkiye İstatistik Kurumu Erişim adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>
- TÜİK, (2018). Türkiye İstatistik Kurumu Erişim adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>
- Tümekaya, S. (2005). Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 445-459. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26122/275179>
- Tümekaya, S., Çelik, M. ve Aybek, B. (2011). Lise öğrencilerinde boyun eğici davranışlar, otomatik düşünceler, umutsuzluk ve yaşam doyumunun incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 77-94.
- Türkon, H. (2019). *Ergenlerde (14-18) bağlanma stilleri ile gelecek beklentisi ve öz-denetim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi: Kayseri örneği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 585470).
- Türnüklü, A. ve Şahin, İ. (2004). 13-14 yaş grubu öğrencilerin çatışma çözme stratejilerinin incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 45-61. Erişim adresi: <https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpy130199612004000m000200.pdf>
- Uluçay, T., Özpolat, A. R., İşgör, İ. Y. ve Taşkesen, O. (2014). Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri üzerine bir araştırma. *NWSA-Education Sciences*, 9(2), 234-347. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/nwsaedu/issue/19808/211882>
- Uzbaş, A. (1998). *Çocukların çaresizlik davranışlarının depresyon düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 72870).
- Verdugo, L. ve Sánchez-Sandoval, Y. (2018) Predictive capacity of psychopathological symptoms for Spanish adolescents' future expectations. *Open Access Library Journal*, 5: e4546. <https://doi.org/10.4236/oalib.1104546>
- Verdugo, L., Freire, T. ve Sánchez-Sandoval, Y. (2018). Understanding the connections between self-perceptions and future expectations: a study with Spanish and Portuguese early adolescents. *Revista de Psicodidáctica (English ed.)*, 23(1), 39-4 <https://doi.org/10.1016/j.psicoe.2017.07.001>

- Yalçın, V. (2016). *Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum süreci ile ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Veri Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez No: 438268).
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve suç* (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk psikolojisi* (27. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H., Demir, İ., Meşeci, F. ve Sertelin, Ç. (2005). Günümüz gençliğinin gelecek beklentileri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 93-103.
<http://hayefjournal.org/en/gunumuz-universite-gencliginin-sorunlari-13636>
- Yolci, S. ve Tanis, H. M. (2014). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum düzeylerini etkileyen değişkenlerin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2). Erişim adresi:
http://joiss.karabuk.edu.tr/Makaleler/3770186_3%20Sibel%20Yolci.pdf
- Zimbardo, P. G. ve Boyd, J. N. (2015). Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. In *Time Perspective Theory; Review, Research And Application* (pp. 17-55). Springer, Cham. DOI: 10.1037/0022-3514.77.6.1271
- Zorbaz, O. (2020). Ergenlerde riskli davranışlar ve uyum sorunları. Ş. Baştemur (Ed.), *Yaşam Dönemleri ve Uyum Sorunları*. Ankara: Nobel Yayınevi.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenci,

Bu çalışma ‘**Muş İli Örneğinde Ergenlerde Gelecek Beklentileri, Okula Uyum ve Okula Yönelik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**’ konulu tez araştırması kapsamında hazırlanmıştır. Ankete vereceğiniz cevaplar, bilimsel bir araştırma kapsamında kullanılacak olup, araştırmanın sonuçlanabilmesi için soruları eksiksiz cevaplamanız beklenmektedir.

Anket formuna adınızı yazmanız **gerekmemektedir**. Araştırmamıza yaptığınız katkınızdan ve gösterdiğiniz duyarlılıktan dolayı teşekkür ederim.

Ayşenur COŞKUN

Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyet : ( ) Kız ( ) Erkek

Yaş : .....

Sınıfı : ( ) 9.sınıf ( ) 10. Sınıf ( ) 11.sınıf ( ) 12.sınıf

Okul türü : ( ) Anadolu L. ( ) Meslek L. ( ) Fen L. ( ) Diğer

Lise seçim sürecinizi aşağıdakilerden hangisi en iyi açıklar?

( ) Ailemin isteği ( ) Kendi isteğim ( ) Ailem ve benim ortak isteğimiz ( ) Puan ( ) Diğer _____

Nerede barınıyorsunuz? ( ) Ailemin yanında ( ) Okul Pansiyonunda ( ) Diğer _____

Ek 2. Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği

	Aşağıda geleceğe yönelik ifadelere yer verilmiştir. Lütfen her birini dikkatle okuyunuz ve size uygun olanı seçerek işaretleyiniz.							
	Yetişkin olduğumda;	1. Kesinlikle inanmıyorum	2. Hiç inanmıyorum	3. Kısmen inanmıyorum	4. Kısmen inanıyorum	5. Orta Derecede İnanıyorum	6. Çok İnanıyorum	7. Kesinlikle İnanıyorum
1	Hayatımla ilgili başarmak istediğim şeyleri başarmış olacağım	1	2	3	4	5	6	7
2	.....	1	2	3	4	5	6	7
3	İyi bir iş bulacağım	1	2	3	4	5	6	7
4	.....	1	2	3	4	5	6	7
5	Hoşlanacağım bir iş bulacağım	1	2	3	4	5	6	7
6	.....	1	2	3	4	5	6	7
7	Geçimimi her zaman sağlayacağım	1	2	3	4	5	6	7
8	.....	1	2	3	4	5	6	7
9	Kazandığım para bana ve hayat arkadaşıma yeterli gelecek	1	2	3	4	5	6	7
10	.....	1	2	3	4	5	6	7
11	Mutlu bir hayatım olacak	1	2	3	4	5	6	7
12	.....	1	2	3	4	5	6	7
13	Çocuklarım olacak	1	2	3	4	5	6	7
14	.....	1	2	3	4	5	6	7
15	Evliliğim hep sürecek	1	2	3	4	5	6	7
16	.....	1	2	3	4	5	6	7
17	Çocuğumun uzun bir hayatı olacak	1	2	3	4	5	6	7
18	.....	1	2	3	4	5	6	7
19	Düzenli olarak toplumsal ve dini hizmetlere katılacağım	1	2	3	4	5	6	7
20	.....	1	2	3	4	5	6	7
21	Topluluğumda lider olacağım	1	2	3	4	5	6	7
22	.....	1	2	3	4	5	6	7
23	Sağlıklı bir diyet yapacağım	1	2	3	4	5	6	7
24	.....	1	2	3	4	5	6	7
25	Sağlığım iyi olacak	1	2	3	4	5	6	7

Ek 3. Okula Uyum Ölçeği

OKULA UYUM ÖLÇEĞİ

	Aşağıda okul iklimini içeren ifadeler verilmiştir. Lütfen her birini dikkatle okuyunuz ve kendi durumunuzu dikkate alarak yanıtlayınız. İfadelerde doğru ya da yanlış yanıt yoktur. Tüm sorulara yanıt verdiğinizden emin olunuz.	1. Asla düşünmem	2. Bazen düşünürüm	3. Sık sık düşünürüm	4. Her zaman düşünürüm
1	Bu okuldaki öğrenciler birbirlerini destekler.	1	2	3	4
2	.....	1	2	3	4
3	Bu okuldaki insanlar birbirlerine yardım etmeye isteklidirler.	1	2	3	4
4	.....	1	2	3	4
5	Bu okuldaki insanları kendime yakın hissederim.	1	2	3	4
6	.....	1	2	3	4
7	Bir sorunun olduğunda okuldaki insanlara güvenebilirim.	1	2	3	4
8	.....	1	2	3	4
9	Bu okuldaki öğretmenler öğrencilere yakın davranırlar.	1	2	3	4

Ek 4. Araştırma İzni

T.C.
MUŞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 63326527-355.01-E.8897517
Konu : Araştırma İzni Ayşenur COŞKUN

06/05/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :Sakarya Üniversitesi Genel Sekreterliği 11/04/2019 tarih E.1246 sayılı yazısı.

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalında yüksek lisans yapan Ayşenur COŞKUN un Müdürlüğümüze bağlı okullarda gerçekleştirmek istediği "Ergenlerde Gelecek Beklentileri Okula Uyum ve Okula Yönelik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi " konulu araştırma Anket ve Araştırma İzni komisyonunca incelenmiş olup, Müdürlüğümüze bağlı okullarda Dersleri aksatmamak Şartıyla uygulamaları yapmaları veya uygulamalara katılmaları uygun görölmektedir.

Makamlarımızca da uygun görölmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Metin İLCİ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
06/05/2019

Alper ÇİFÇİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ

Adı ve Soyadı: Ayşenur MAKAS

E-postası: aysenur_cskn@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek Lisans: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler, 2017-2020

Lisans: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 2013-2017

GÖREVLER:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen	Korkut Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2018-halen

ESERLER

Koç, M., Demircioğlu, R., Kabağaç, M. ve Coşkun, A. (2018). *Affetme Esnekliği İle Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Education Researches and Publications Association (ERPA) Kongresi, İstanbul Üniversitesi Kongre Merkezi, İstanbul.